

น้ำในลำน้ำน่านขึ้นมาให้ได้ จึงทำให้ เกิดกลุ่มอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำขึ้นมาหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำบ้านดอนแก้ว อำเภอท่าวังผา บ้านหาดผาชน กิ่งอำเภอภูเพียง บ้านโหล่น่าน อำเภอเวียงสา เป็นต้น จนเห็นผลที่ชัดเจนขึ้น คือมีปลาในลำน้ำน่านและลำน้ำสาขา เพิ่มมากขึ้น อย่างมากมายทั้งปริมาณและชนิดพันธุ์ ประชาชนสามารถจับปลาเพื่อเป็นอาหารได้มากขึ้นและเป็นที่สนใจของประชาชน ส่วนราชการ องค์กรต่างๆ จนในปัจจุบัน (2540) มีการขยายเครือข่ายการอนุรักษ์พันธุ์ปลาไปตลอดลำน้ำน่าน และลำน้ำสาขา จำนวนถึง 53 จุด(ตามแผนที่จุดอนุรักษ์พันธุ์ปลา) เป็นผลให้จำนวนปลาดตลอดลำน้ำน่านเพิ่มขึ้นอย่างมากมาย รวมทั้งมีผู้พบพันธุ์ปลาที่หายากและใกล้จะสูญพันธุ์ มีปริมาณเพิ่มขึ้น ได้แก่ ปลาหมออารีย์ (Botia Sidthimunki) ในลำน้ำว้า ซึ่งเป็นลำน้ำสาขาของแม่น้ำน่าน อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน อีกด้วย

รูปที่ 4 แผนที่ตั้งจุดอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ

3) บทบาทด้านการเกษตรผสมผสาน จากสภาพปัญหาความแห้งแล้ง ปัญหาความล้มเหลวในการทำเกษตรเชิงเดี่ยวและปัญหาน้ำสิ้นของเกษตรกร จึงได้มีการพัฒนาระบบการเกษตรยั่งยืนและเกื้อกูลต่อสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ระบบเกษตรผสมผสานของชุมชนบ้านหาดเค็ด กิ่งอำเภอภูเพียง โดยการนำของนายชูศักดิ์ หาดพรม นายแทน จันอ้น บ้านโป่งคำ ตำบลพงษ์ อำเภอสันติสุข ได้ขยายเครือข่ายไปยังอำเภอท่าวังผาและอำเภอทุ่งช้าง จนปัจจุบันมีเกษตรกรเครือข่ายเกษตรผสมผสาน หรือเกษตรยั่งยืน ไม่น้อยกว่า 270 ราย และได้สร้างศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน เรียกว่า “บ้านแสงเทียน” ที่สวนนายชูศักดิ์ หาดพรม และศูนย์การเรียนรู้บ้านโป่งคำ ที่สวนเกษตรของนายแทน จันอ้น อำเภอสันติสุข เพื่อเป็นศูนย์ให้การเรียนรู้ด้านการเกษตรและสิ่งแวดล้อม สำหรับสมาชิกและผู้สนใจทั่วไป

4) บทบาทด้านการส่งเสริมอาชีพและธุรกิจชุมชน ได้แก่การส่งเสริมรายได้ให้กับกลุ่มเยาวชน สตรี กลุ่มผู้ด้อยโอกาส ตลอดจนฟื้นฟูและพัฒนาอาชีพที่เกื้อกูลต่อการรักษาสิ่งแวดล้อม เช่น กลุ่มสตรีทอผ้าย้อมสีธรรมชาติ กลุ่มจักสาน กลุ่มไม้กวาด กลุ่มแพทย์แผนไทย เป็นต้น อย่างไรก็ตามกลุ่มเหล่านี้ จำนวนหนึ่งไม่สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากประสบปัญหาด้านการตลาด นอกจากนี้ยังมีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อระดมทุนมาดำเนินงานต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการเกษตร การศึกษา หรือการสนับสนุนด้านอื่นๆ

5) บทบาทในด้านการอนุรักษ์ศิลปและวัฒนธรรมพื้นบ้าน กิจกรรมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านของท้องถิ่นไม่ให้สูญหายไปกับกาลเวลาเป็นกิจกรรมหนึ่งที่มีความสำคัญรวมทั้งการนำมาประยุกต์ใช้เพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ ได้แก่ พิธีบวชป่า การสืบชะตาแม่น้ำ การจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ดนตรีพื้นบ้าน การอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้าน เช่น สะล้อ ซอ ซึง การฟ้อนดาบ ฟ้อนเจิง การตีกลองสะบัดชัย จนสามารถถ่ายทอดและขยายเครือข่ายจากผู้เฒ่าผู้แก่ ผู้อาวุโส ชูรุ่นลูกหลาน เกิดเป็นกระแสการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านอย่างกว้างขวางในชุมชน

6) บทบาทด้านการเผยแพร่ศาสนาและจริยธรรม นอกจากการดำเนินงานด้านพัฒนาสังคม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรมแล้ว บทบาทด้านการเผยแพร่ศาสนาและจริยธรรมทางกลุ่มก็ไม่ได้ละเลย ทั้งนี้จะเห็นได้จากโครงการต่างๆ เช่น โครงการบวชสามเณรภาคฤดูร้อน โครงการศีลธรรมนำตนพันภัยเอดส์ รวมทั้งการดำเนินกิจกรรมของหลายๆ กลุ่มก็อาศัยพระสงฆ์เป็นแกนนำ ให้วัดเป็นสถานที่แลกเปลี่ยนการเรียนรู้ ดังเช่น กลุ่มอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำบ้านดอนแก้ว กลุ่มออมทรัพย์บ้านโป่งคำ เป็นต้น ทั้งนี้ได้มีการปลูกฝังให้คนมีจริยธรรมควบคู่ไปกับการพัฒนาสังคมและการอนุรักษ์

7) บทบาทด้านการสาธารณสุข การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยเฉพาะด้านสาธารณสุขก็เป็นอีกบทบาทหนึ่ง ในการที่จะสร้างสมดุลแห่งชีวิต สังคม และธรรมชาติเข้าด้วยกัน ดังจะเห็นได้จากโครงการศีลธรรมนำตนพ้นภัยเอดส์ การทำสวนสมุนไพร ยาสมุนไพร ของ “กลุ่มยาเมือง” รวมทั้งมีการปลูกผักปลอดสารพิษในกลุ่มเกษตรผสมผสาน เป็นต้น

จากกิจกรรมต่างๆ ที่ได้กระทำขึ้นมานั้น ปัจจัยที่เอื้อให้กิจกรรมเหล่านี้สามารถดำเนินการได้เป็นอย่างดีนั้นอาจจะเกี่ยวเนื่องจากความเป็นคนท้องถิ่น ซึ่งสามารถที่จะติดต่อประสานงาน และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่างๆในกลุ่มได้ง่ายก่อให้เกิดเครือข่ายแบบทุติยภูมิ(Secondary Network) ซึ่งเป็นเครือข่ายที่เกิดจากเครือข่ายแบบปฐมภูมิ(Primary Network) โดยการนำแนวคิดของโครงการไปเผยแพร่ต่อและเกิดการยอมรับแนวคิดและสามารถนำไปใช้ประโยชน์และเผยแพร่ต่อเป็นลูกโซ่ เพราะการพูดคุยแลกเปลี่ยนและถ่ายทอดความรู้ต่างๆเหล่านี้สามารถที่จะทำได้ง่ายในโอกาสต่างๆ ที่จะนำไปสู่บุคคลที่อยู่ใกล้ชิดไม่ว่าบุคคลนั้นจะเป็นพ่อ แม่ ญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน หรือเพื่อนร่วมงาน ซึ่งเป็นรูปแบบที่ไม่เป็นทางการหรือมีความเป็นธรรมชาตินี้ เป็นวิธีการที่ทุกคนได้มีโอกาสเรียนรู้เกี่ยวกับแนวคิดของกิจกรรมต่างๆของเครือข่ายเองที่สามารถนำไปใช้ได้ตลอดเวลา จากจุดสนใจร่วมที่คล้ายกันกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกันนั้นได้ก่อให้เกิดการรวมกลุ่มของกลุ่มต่างๆมากยิ่งขึ้น ทำให้เกิดความเข้มแข็งขึ้นในชุมชนและองค์กร เกิดเป็นพลังในการขับเคลื่อนของกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนไม่ว่าจะเป็นการขยายเครือข่าย ขยายจำนวนสมาชิกและการสร้างกิจกรรมใหม่ ๆ ขึ้นมาจากกิจกรรมเดิมที่มีอยู่

4.2.1.7 มูลเหตุที่ทำให้เกิดบทบาทของกลุ่ม/องค์กร

จากพัฒนาการและบทบาทของกลุ่มอีกเมืองน่านและเครือข่ายที่กล่าวมา พอสรุปมูลเหตุที่ทำให้เกิดบทบาทดังกล่าว ได้ดังนี้

1) ปัจจัยภายในชุมชน เช่น ปัญหาความเดือดร้อนในการดำรงชีพของชาวบ้าน ซึ่งมักเกี่ยวพันกับลักษณะทางกายภาพและสังคมเศรษฐกิจของชุมชน ชุมชนเกิดความแห้งแล้งหลายปีติดต่อกัน การทำนา ทำไร่ไม่ได้ผล หรือกรณีผลิตผลการเกษตรตกต่ำ มีการใช้เครื่องจักรกล และสารเคมีมากขึ้น ทำให้เกษตรกรอยู่ในภาวะขาดทุนก่อให้เกิดปัญหานี้สิน ทรัพยากรป่าไม้ สัตว์น้ำต่างๆถูกทำลาย ชาวบ้านและกลุ่มนายทุนเข้ามาลักลอบตัดไม้หรือขอสัมปทานป่าไม้ การตระหนักในปัญหาและสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตต่อชุมชน จึงก่อให้เกิดกลุ่มองค์กรขึ้นไม่ว่าจะเป็นกลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชน กลุ่มอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ กลุ่มพัฒนาอาชีพ กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มเกษตรผสมผสานหรือเกษตรยั่งยืน เพื่อแสดงบทบาทในการในด้านต่างๆ ดังที่นายทองผล มหายศนันท์ กำนันตำบลถืมตอง อำเภอเมืองน่าน ได้กล่าวว่า “เมื่อป่าอุดมสมบูรณ์ จะมีน้ำไหลตลอดทั้งปี อย่างบ้านผมนี้มีน้ำไหลสองข้างเลย ชาวบ้านก็ได้ประโยชน์จากน้ำนี้แหละ ทั้งการ

เกษตร ทำไร่ ทำนา มีประมาณปี 2535-2536 รู้สึกน้ำจะแห้งหายไป ถ้าปล่อยให้เป็นอย่างนี้ต่อไป ปล่อยให้ชาวบ้านบุกรุกป่า บ้านเราก็จะไม่มีน้ำ ก็เลยคิดที่จะต่อสู้ ป้องกันไม่ให้เขาไปเจาะป่าใหม่อีก.....”

2) ปัจจัยของบุคคล ได้แก่การมีจิตสำนึกของการรักท้องถิ่นรักบ้านเกิด สำนึกทางการเมืองของประชาชนกลุ่มหนึ่ง ทั้งนี้เป็นเหตุเกี่ยวโยงกับวิกฤตการณ์ของชุมชน จึงเกิดการอนุรักษ์และหวงแหนถิ่นฐานบ้านเกิดของตนเอง ทั้งทรัพยากรธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม เพื่อปกป้องการบุกรุกจากนายทุน คนต่างถิ่น และการถูกรวบงำทางด้านวัฒนธรรม จึงก่อให้เกิดการรวมตัวเป็นกลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มบ้านหลวงหวงป่า กลุ่มศิลาแลง กลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้าน เป็นต้น

3) ปัจจัยภายนอกชุมชน ก็มีผลสำคัญที่มีส่วนส่งเสริมให้เกิดองค์กรต่างๆ อาทิเช่น

3.1) การล้มเหลวของนโยบายการส่งเสริมและการช่วยเหลือของรัฐบาล หรือภาคราชการไม่ว่าจะเป็นด้านนโยบายการให้สัมปทานป่า การออกพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ การส่งเสริมพัฒนาอาชีพ การดำเนินงานของธนาคารเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ก็มีผลผลักดันให้เกิดกลุ่มต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มอนุรักษ์ป่า กลุ่มอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ กลุ่มพัฒนาอาชีพชุมชน กลุ่มออมทรัพย์ขึ้น เพื่อดำเนินการช่วยเหลือตนเอง และการพึ่งตนเอง

3.2) การสนับสนุนขององค์กรหน่วยงานต่างๆทั้งภาครัฐและเอกชนและต่างประเทศก่อให้เกิดเงินทุนในการดำเนินการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จึงก่อให้เกิดการพัฒนาของกลุ่มองค์กรชาวบ้านต่างๆ ที่มีอยู่ดั้งเดิมให้มีการพัฒนาเป็นกลุ่ม ที่มีรูปธรรมมากขึ้น เช่น กลุ่มอาชีพนอกภาคเกษตร กลุ่มออมทรัพย์ เป็นต้น

3.3) กระแสแห่งการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาสังคม ในระยะทศวรรษที่ผ่านมานับได้ว่า กระแสการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาสังคมเป็นกระแสหลักที่มีการตื่นตัวอย่างกว้างขวางทั่วทุกมุมโลก ก่อให้เกิดการเรียนรู้แลกเปลี่ยนและเลียนแบบอย่างกว้างขวาง ดังจะเห็นได้จากกลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชน กลุ่มอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ กลุ่มเกษตรผสมผสาน เป็นต้น

4.2.1.8 ศักยภาพของกลุ่มอักษเมืองน่าน

โดยภาพรวมจากพัฒนาการและบทบาทของกลุ่มอักษเมืองน่าน พอจะสรุปศักยภาพของกลุ่มอักษเมืองน่านได้ดังนี้

จุดแข็ง (Strengths)ของกลุ่ม จากการศึกษาพบว่ากลุ่มอักษเมืองน่าน เป็นองค์กรที่มีจุดแข็งอยู่หลายประการด้วยกัน กล่าวคือ

1) การดำเนินงานและกิจกรรมต่างๆได้ให้ความสำคัญและแน่วแน่ในหลักการพัฒนาคน การมีส่วนร่วมของประชาชน และให้ความเชื่อมั่นในเรื่องของพลังประชาชน ในการที่จะขับเคลื่อนและในการที่จะดำเนินการในกิจกรรมต่างๆ รวมทั้งการส่งเสริมให้มีการเรียนรู้

และการปฏิบัติไปพร้อมๆ กัน ซึ่งก่อให้เกิดการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงและการแก้ไขปัญา รวมทั้งการพัฒนาในพื้นที่มีมากขึ้น

2) การมีเป้าประสงค์ที่ชัดเจนและยาวไกล ในการสร้างและจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการติดตามและประเมินผลกิจกรรมต่างๆอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดความสนใจและการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นต่าง ๆ มีมากขึ้น และเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งนับว่าเป็นเป้าประสงค์ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่ก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและความมั่นใจในการทำงานในกิจกรรมต่างๆในชุมชน ซึ่งจะก่อให้เกิดการปฏิบัติต่อไปอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น

3) องค์กร เป็นองค์กรที่มี ภาคต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมที่หลากหลาย ตัวอย่างเช่น พระสงฆ์ ซึ่งเป็นสถาบันที่มีบทบาทสำคัญในชุมชนเนื่องจากสถาบันพระสงฆ์ได้สร้างให้คนในชุมชนมีความศรัทธา ซึ่งความศรัทธาของคนต่อบทบาทพระสงฆ์จะทำให้การสร้างและการทำกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนเกิดความต่อเนื่องและทำได้ง่ายขึ้น และคนที่ทำกิจกรรมก็มีความมั่นใจในผลสำเร็จที่จะเกิดขึ้น รวมทั้งความหลากหลายของการรวมตัวของเครือข่าย ความหลากหลายในเชิงพื้นที่ ความหลากหลายในรูปแบบของกิจกรรม ความหลากหลายในความสนใจของปัญหาต่างๆ ความหลากหลายของกลุ่มคนที่มาร่วมกัน เช่น วัย อายุ เพศ ความเชื่อ การศึกษา ฐานะ อาชีพ รวมทั้งผู้ด้อยโอกาสในทางสังคมอื่นๆ

4) การเน้นความสำคัญของกลุ่มหรือแกนนำทางด้านความคิด โดยเฉพาะการสร้างคนและการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มองค์กรต่างๆในเครือข่าย ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มของพระครู พัทธกษัตริย์นันทคุณ กลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชน กลุ่มองค์กรชาวบ้าน จะมีกระบวนการคิดในการพัฒนาตนเองของกลุ่มและชุมชน โดยการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน การพึ่งพาตนเอง ในการร่วมกันแก้ไขปัญาของกลุ่ม องค์กร ชุมชน ทั้งนี้โดยอาศัยหลักการเรียนรู้และการจัดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน

5) มีการพึ่งตนเองและการพึ่งพาระหว่างกลุ่มสูง กลุ่ม/องค์กรเครือข่ายอีกเมืองน่านได้มีการเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง บทเรียนจากความล้มเหลวของกระบวนการช่วยเหลือสนับสนุนจากภาครัฐหรือวิกฤตการณ์ของชุมชนได้ก่อให้เกิดการรวมตัวกันของชุมชน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันและขยายเชื่อมโยงไปยังกลุ่มองค์กรต่างๆในพื้นที่ใกล้เคียงในหลายด้านเช่น ด้านเกษตรผสมผสาน การออมทรัพย์ พัฒนาอาชีพ อนุรักษ์ป่า อนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ เป็นต้น

6) มีการรวมตัวกันแบบธรรมชาติ ทั้งนี้เกิดจากกลุ่มที่ประสบปัญหาเช่นเดียวกัน มีจุดสนใจหรือแนวคิดที่ คล้ายคลึงกัน จึงก่อให้เกิดกลุ่ม/องค์กรต่างๆ โดยการริเริ่มของชาวบ้านเองไม่ว่าจะเป็นกลุ่มเกษตรยั่งยืน กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มอนุรักษ์ป่า กลุ่มอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ จึงทำให้มีการยึดโยงกลุ่มไว้อย่างเหนียวแน่นเริ่มจากพื้นฐานการเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีความรักท้องถิ่นและห่วงใยกันกำเหนิดของตนเอง ใช้สัจจะเป็นที่ตั้งยึดเหนี่ยว รวมทั้งกลุ่มมีความแตกต่างกันในทางสังคมไม่มากมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย จึงมีการรวมตัวกันได้อย่างกลมกลืน

7) การปรับเปลี่ยนแนวทางการทำงานหรือการยึดหยุ่น ในเป้าประสงค์ขององค์กรในการที่จะออกไปมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกับหน่วยงานอื่นๆ โดยหลักการที่ว่าการทำงานนั้นไม่สามารถอยู่อย่างโดดเดี่ยวต่อไปได้อีกแล้ว การให้ความสำคัญตรงนี้จะจึงเป็นการสร้างความรู้และปัญญาที่จะนำไปสู่การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและแก้ไขปัญหาต่างๆแบบองค์รวม(Holistic)รวมทั้งการพัฒนาในกิจกรรมที่องค์กรมีอยู่ได้

8) การติดต่อสื่อสารและการผลิตสื่อด้วยวิธีการและรูปแบบต่างๆที่หลากหลาย ทั้งแผ่นพับ สไลด์ คู่มืออาสาสมัคร ตลอดจนการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งการดำเนินงานในกิจกรรมเหล่านี้ได้ก่อให้เกิดการเผยแพร่แนวคิดและกิจกรรมออกไปในวงกว้าง ในหน่วยงานองค์กรและสถาบันต่างๆ ที่อยู่ในเครือข่ายของกลุ่มอีกเมืองน่าน นอกจากนี้การจัดทำสื่อ และการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครเหล่านี้ ยังเป็นช่องทางในการกระจายข่าวสาร และแนวคิดขององค์กรไปสู่ยังจุดอื่นได้มากยิ่งขึ้นและต่อเนื่องตลอดระยะเวลาในการดำเนินงานหรือเกิดสิ่งที่เรียกว่า Spill-over Effects

9) การประยุกต์ใช้พิธีกรรมทางศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดความเชื่อในพิธีกรรมเหล่านั้น เช่น พิธีบวชป่า สืบชะตาแม่น้ำ เป็นต้น สามารถที่จะคงไว้ซึ่งทรัพยากรได้อย่างยั่งยืนยาวนาน หรือเกิดการยับยั้งการใช้ทรัพยากรอย่างขาดการคิดไตร่ตรองได้มากขึ้น

10) ความเป็นชุมชนท้องถิ่นหรืออาจจะเรียกว่า “ท้องถิ่นนิยม” กลุ่มคนในเครือข่ายต่างๆ มีความรัก ความผูกพัน ความเอื้ออาทร ความสนใจ และมีผลประโยชน์ร่วมกันในระดับกว้าง และระดับลึกในเครือข่ายองค์กรของตนเอง ซึ่งถือเป็นต้นทุนทางสังคมที่สำคัญยิ่ง

11) ความสามารถในการเชิงวิชาชีพ เทคนิคและการปฏิบัติ รวมทั้งการเน้นหนักกิจกรรมเฉพาะด้าน ได้แก่ กิจกรรมเกษตรผสมผสาน การพัฒนาอาชีพของกลุ่มทอผ้า ไม้จักสาน ไม้กวาด เป็นต้น นอกจากนั้นยังมีความสามารถในการมีกระบวนการทำงานที่ดีกับชาวบ้าน ควบคู่ไปกับ

แนวคิดในการที่จะช่วยแก้ปัญหาของชาวบ้าน ดังจะเห็นจากพระครูพิทักษ์นันทคุณ พระอาจารย์สมคิด จารณธัมโม นายสำรวย ผัดผล นายอรุณ ปัญญา และบุคคลอื่นๆ

12) การเป็นผู้นำทางด้านศีลธรรม ประเพณีวัฒนธรรม การเทศน์การพูด ทั้งนี้กลุ่มพระสงฆ์ ไม่ว่าจะเป็นพระครูพิทักษ์นันทคุณ พระอาจารย์สมคิด จารณธัมโม กลุ่มพุทธบุตร กลุ่มธรรมทายาท จะเป็นกลุ่มของพระนักพัฒนา มีการเผยแพร่ธรรมะพร้อมกับแนวคิดการพัฒนาคน การพัฒนาสังคม การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรมควบคู่กันไปจนเป็นที่เลื่อมใสและศรัทธาของประชาชนทั่วไป

13) มีการประสานทรัพยากรภายในและภายนอกชุมชน ตลอดจนการประสานงานกับกลุ่มองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เข้ามาร่วมดำเนินงานกับองค์กรชาวบ้าน หรือองค์กรชุมชน ดังจะเห็นได้จากการบวชป่าชุมชน พิธีสืบชะตาแม่น้ำ รวมทั้งกิจกรรมอื่นๆ ของกลุ่มองค์กรเครือข่าย รวมทั้งการหางบประมาณและเงินทุนมาสนับสนุนกลุ่มเครือข่ายทั้งในรูปการให้ฟรี กู้ไม่มีดอกเบี้ย หรือกู้ดอกเบี้ยต่ำและการร่วมหุ้น เป็นต้น

โอกาสในเชิงพัฒนาการของกลุ่ม/องค์กร (Opportunity) มีดังนี้

1) จากเป้าประสงค์ใหญ่ของกลุ่ม ที่เน้นการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ของสังคม ชุมชน โดยประชาชนนั้นยังมีความประสงค์ที่จะปรับเปลี่ยนหรือต้องการเห็นรูปแบบการมีส่วนร่วมที่หลากหลายมากยิ่งขึ้นโดยการสร้างความร่วมมือกับสถาบันทางวิชาการ หรือภาคีต่างๆ ในจังหวัด น่าน (Partnership) ซึ่งการมีส่วนร่วมกับภาคีต่างๆ นั้นอาจจะเป็นไปในลักษณะการผสมผสานระหว่าง วิชาการและการปฏิบัติอย่างเหมาะสมซึ่งถ้าได้มีการขยายแนวคิดและมีการสานต่ออย่างเป็นระบบ และมีทิศทางชัดเจนแน่นอน ก็จะก่อให้เกิดการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงในองค์กรอย่างจริงจังและมีรูปธรรมที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2) บทบาทของกลุ่มในการทำงานภายใต้ความคิดที่เป็นอยู่ ถ้าหากมีการสร้างความร่วมมือและความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกันให้มากขึ้นกับหน่วยงานอื่นๆ หรือภาคีต่างๆ ในจังหวัดให้มีความตระหนักในปัญหาร่วมกันในสังคมหรือในประชาคม (Civil Society) ซึ่งก็จะเป็นการเปิดตัวเองให้ประชาชนหรือให้องค์กรต่างๆ เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหา ร่วมกันและการดำเนินงานมีความเป็นไปได้อย่างมากขึ้น ซึ่งหมายถึงการสร้างโอกาสในการทำงานในกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างเต็มที่

3) การเติบโตและการขยายตัวของเครือข่ายต่างๆ ของกลุ่มรวมทั้งอาสาสมัครที่จะเข้าร่วมการดำเนินงานของกลุ่มมีมากขึ้น ซึ่งถ้าหากมีการวางระบบการดำเนินงานไว้รองรับหรือดำเนินการ

การเผยแพร่ข่าวสาร แนวคิดที่ถูกต้องของกิจกรรมต่างๆ ในระยะยาวก็จะทำให้องค์กร/เครือข่ายต่างๆ มีความเชื่อมั่น และการขยายตัวเป็นองค์กรที่ใหญ่และเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น

4) การดำเนินงานในกิจกรรมต่างๆ ที่ดำเนินการผ่านมา ในเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงไปจึงเป็นประเด็นสำคัญที่ควรจะให้ความสนใจ ซึ่งนักพัฒนาจะต้องริเริ่มดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ ในรูปแบบอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกิจกรรมที่มีลักษณะเป็นนวัตกรรมใหม่ (Innovation) และต้องการให้ประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง จะต้องคำนึงถึงโอกาสในระยะเวลาที่เหมาะสมในข้างหน้าให้มากที่สุด

5) องค์กรได้รับการสนับสนุนและความร่วมมือจากทั้งภาครัฐและเอกชนซึ่งจะทำให้องค์กรสามารถกระทำกิจกรรมขององค์กรได้อย่างต่อเนื่อง เช่น การได้รับการสนับสนุนงบประมาณ เป็นต้น รวมทั้งมีโอกาสในการที่มีองค์การบริหารส่วนตำบล(อบต.) ในการสนับสนุนด้านต่างๆ

6) ระบบนิเวศและทรัพยากรต่างๆ ในจังหวัดน่านรวมทั้งวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีความหลากหลายตามพื้นที่ต่างๆ ได้ก่อให้เกิดการพัฒนาและความต่อเนื่องของการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร และการก่อให้เกิดกิจกรรมตามลักษณะของทรัพยากรในท้องถิ่น

จุดอ่อนของกลุ่ม/องค์กร (Weakness) จากการศึกษา พบว่าจุดอ่อนของกลุ่ม/องค์กร มีดังนี้

1) การเปลี่ยนแปลงภายในกลุ่ม/องค์กรเครือข่ายมีมากขึ้น จากเดิมซึ่งเป็นองค์กรที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ ธรรมชาติ มีจิตใจคล้ายคลึงกัน ทำงานด้วยใจ ต่อมาจึงมีงบประมาณสนับสนุนจากแหล่งต่างๆ ทำให้มีการจัดสรรงบประมาณให้กับกลุ่ม/องค์กรเครือข่ายในกลุ่มอีกเมืองน่าน จึงทำให้เงินอาจจะเป็นเงื่อนไขให้กับกลุ่ม/องค์กร หรืออาจก่อให้เกิดปัญหาในการทำกิจกรรมต่างๆ ได้

2) การสนับสนุนของหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ที่ทำให้องค์กรสามารถดำเนินงานในกิจกรรมต่างๆต่อไปได้นั้น ในระยะต่อไปอาจจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งกลุ่มจะต้องมีการปรับตัวใหม่ เช่น รูปแบบการทำงาน เป็นต้น

3) อาสาสมัครที่เข้าร่วมทำงานในกิจกรรมพัฒนาในองค์กร ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มเยาวชนคนรุ่นใหม่ ซึ่งในระยะยาวอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงบทบาทหรืออาชีพของตนเองไปสูบทบาทหรืออาชีพอื่น ทำให้การเป็นอาสาสมัครต้องเปลี่ยนไปด้วยเนื่องจากข้อเท็จจริงที่ว่าไม่มีใครสามารถเป็นอาสาสมัครเป็นระยะเวลานานได้ หากไม่มีองค์กรหรือกระบวนการสร้างอาสาสมัครที่เป็นระบบแล้ว ในระยะยาวอาจจะเกิดปัญหาการดำเนินงานได้

4) ความไม่ต่อเนื่องของสมาชิกกลุ่มเครือข่ายและสิ่งที่จะบ่งบอกถึงความเกี่ยวเนื่องของกลุ่ม ทั้งนี้จะเห็นได้จากการที่ไม่มีสิ่งยึดถือที่เป็นสัญลักษณ์ว่ากลุ่มใดเป็นเครือข่ายกลุ่มอีกเมือง

น่าน สมาชิกมีการอพยพโยกย้าย เคลื่อนไหวและเปลี่ยนแปลงเข้าออกตลอดเวลาทั้งในระดับเครือข่ายและกลุ่มอีกเมืองน่านเอง จึงทำให้การดำเนินงานต่างๆ ไม่ต่อเนื่องและไม่สามารถยืนยันได้ว่าเป็นสมาชิกของกลุ่มหรือผลงานของกลุ่มเครือข่ายอีกเมืองน่านอย่างแท้จริง

5) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความอยู่รอดและความต่อเนื่องของกลุ่ม เช่น การตลาด ทั้งนี้เนื่องจากกิจกรรมการดำเนินงานของกลุ่มอีกเมืองน่าน ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มเกษตรผสมผสาน กลุ่มพัฒนาอาชีพ มีการสนับสนุนด้านการเรียนรู้ประสบการณ์ เทคนิค วิทยุปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่อง แต่ขาดการวางแผนทางด้านการตลาด จึงทำให้เกิดปัญหาตามมาไม่ว่าจะราคาผลผลิตทางการเกษตรการไม่มีตลาดรองรับผลผลิตจากกลุ่มนอกอาชีพเกษตร จนทำให้บางกลุ่มต้องชะลอการผลิตหรือสลายกลุ่มไป เช่น กลุ่มไม้กวาด กลุ่มทอผ้าย้อมสีธรรมชาติ เป็นต้น

6) ความพร้อมของสมาชิกในบางกลุ่มเครือข่ายต่อการดำเนินงานพัฒนา รวมไปถึงการรับแนวคิดใหม่ยังมีโอกาสน้อย ทั้งนี้เป็นเพราะความเป็นคนท้องถิ่นพื้นบ้านหรือเป็นชาวบ้าน ที่มีชีวิตความเป็นอยู่ง่ายๆ จึงทำให้การมองปัญหาและการดำเนินการต่างๆ อยู่ในวงแคบเฉพาะของชุมชนหรือแบบวิถีชาวบ้านเท่านั้น ซึ่งยังขาดการมองภาพในลักษณะแบบรวมกว้างๆหรือยาวไกลที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่กลุ่ม/องค์กรดำเนินงานอยู่ หรือนอกกรอบงานที่ทำอยู่

สิ่งที่อาจจะสันนิษฐานต่อความต่อเนื่องหรือความเสี่ยง(Threats)ของกลุ่ม/องค์กร

1) ความคาดหวังของสังคมทั้งในท้องถิ่นและต่างถิ่น จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นจะพบว่าการก่อตัวของกลุ่มอีกเมืองน่าน จากกลุ่มผู้ทำงานเพื่อสาธารณประโยชน์และพัฒนาไปสู่การรวมตัวกันเป็นองค์กรและมีเครือข่ายที่เข้มแข็งมากยิ่งขึ้น โดยเน้นให้องค์กรประชาชนในพื้นที่เข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนา ซึ่งทำให้กลุ่มอีกเมืองน่านและเครือข่ายเป็นที่รู้จักและยอมรับกันทั่วไปประกอบกับแนวคิดของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ซึ่งเน้นการพัฒนาคนและการพึ่งตนเองและกันเอง จึงทำให้มีการคาดหวังจากกลุ่มและขอความร่วมมือประสานงานในด้านต่างๆมากมาย ทำให้กลุ่มทำงานไม่คล่องตัวในบางครั้งและมีภาระที่จะต้องดำเนินการมากขึ้น โอกาสในการที่จะดำเนินงานต่างๆของกลุ่มเองน้อยลงไป และอาจจะนำไปสู่ความอ่อนแอในอนาคตได้

2) กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่ทำอยู่ เช่น สิทธิที่ทำกินของชุมชน เนื่องจากชุมชนที่มีกิจกรรมการอนุรักษ์ป่าหลายแห่งตั้งอยู่ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ การใช้ประโยชน์จากป่าจึงไม่สามารถทำได้เต็มที่ เช่น การปลูกสวนป่าและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่บริเวณใกล้เคียงกับชุมชนของตนเอง แต่ไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่เนื่องจากมีปัญหาดำเนินการตามกฎหมาย อาจจะทำให้รูปแบบการพัฒนาหรือกิจกรรมที่มีอยู่เดิมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามเงื่อนไขใหม่ ซึ่งเป็นสิ่งที่เป็นทั้งปัญหาและต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลง อาจจะกล่าวได้ว่า เป็นปัญหาที่

ละเจียดอ่อน ในกรณีเหล่านี้จะพบบ่อยในองค์กรซึ่งอาจจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนหรือเป็นจุดเปลี่ยนที่ทำให้กิจกรรมต่างๆต้องปรับรูปแบบการดำเนินงานในกิจกรรมนั้นไปได้

4.2.1.9 ความเป็นชุมชนและตัวตนของกลุ่ม/องค์กร

จากการศึกษาสรุปได้ว่า การรวมกลุ่มของคนในกลุ่ม/เครือข่ายต่างๆ ของกลุ่มฮักเมืองน่านที่เกิดขึ้นในชุมชนต่างๆ ในขณะนี้กลุ่มที่เกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขต่างๆ ที่แตกต่างกันซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะเป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นเพื่อที่จะเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน และสามารถที่จะผลักดันการแก้ไขปัญหา รวมทั้งการพัฒนาในด้านต่างๆ ตลอดจนการสร้างการมีส่วนร่วมของคนให้มากขึ้น การพัฒนากลุ่มหรือองค์กรต่างๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบันให้เข้มแข็งนั้นได้อาศัยการศึกษาความเป็นไปได้ของกลุ่มหรือองค์กรภายใต้เงื่อนไขต่างๆ และภายใต้บริบทที่กลุ่มหรือองค์กรนั้นๆ สนใจอยู่ สิ่งที่น่าปรากฏเด่นชัดของการขยายตัวและการคงอยู่ของกลุ่ม ก็คือ การมีจิตสำนึกสาธารณะและมีจุดสนใจร่วม(Common Interest) อีกทั้งมีกระบวนการทบทวนและแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ทำให้กลุ่ม/องค์กร มีการถักทอ เกียวโยง ร้อยรัดกันพร้อมที่จะขับเคลื่อนไปได้ นอกจากนี้ยังสามารถพึ่งตนเองได้อย่างมีทิศทางที่แน่นอน และในปัจจุบันได้เข้าไปมีส่วนร่วมกับภาคีต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนอื่นๆ ทั้งในท้องถิ่นและในระดับชาติมากขึ้น และในขณะเดียวกันการก่อเกิดและการรวมกลุ่มขององค์กรต่างๆ ของกลุ่มฮักเมืองน่านก็ได้รับการยอมรับและมีความชื่นชมเรื่อยๆ รวมถึงมีรูปแบบกิจกรรมต่างๆ หลากหลายขึ้นทั้งในเขตเมืองและชนบท เพื่อที่จะร่วมกันแก้ปัญหาหรือดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ร่วมกันอย่างที่เราเห็นได้อย่างชัดเจนก็คือ การเกิดองค์กรใหม่ๆ ที่ให้ความสนใจปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ปัญหาด้านเศรษฐกิจสังคมและการเมืองเพิ่มมากขึ้น

โดยรูปภาพรวมของกลุ่มฮักเมืองน่าน เป็นกลุ่มคนที่ร่วมมือกันทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาท้องถิ่นครอบคลุมหลายด้านตั้งแต่กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต อาชีพ การดูแลรักษา ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของชุมชน และมีการขยายตัวเกาะเกี่ยวกันเป็นเครือข่าย ทั้งนี้พื้นฐานของกลุ่มฮักเมืองน่านก่อเกิดมาจากคน 3 กลุ่มคือ พระสงฆ์ ชาวบ้านและเยาวชน โดยในระยะแรกจะทำกิจกรรมอิสระตามวัตถุประสงค์ของตนเองเป็นหลัก ต่อมาเมื่อโอกาสพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ มีการเรียนรู้ร่วมกัน ก่อให้เกิดการรวมตัวกัน ขยายแนวความคิด มีแนวร่วมมากยิ่งขึ้น จนเกิดเป็นเครือข่าย ก่อตั้งเป็น “กลุ่มฮักเมืองน่าน” มีการจัดองค์กรที่ชัดเจน มีเป้าหมาย มียุทธศาสตร์และแผนการดำเนินงานถึง 6 ด้าน สามารถขยายเครือข่ายองค์กรและบทบาทหน้าที่ออกไปอย่างหลากหลาย ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์กรต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ นับว่ามีเป็นกลุ่ม/เครือข่ายที่มีความเข้มแข็ง ได้รับการยอมรับในระดับกว้างถึงความสำเร็จจากการดำเนินงานในระยะที่ผ่านมา แต่อย่างไรก็ตามกลุ่มฮัก

เมืองน่านยังต้องมีการพัฒนาต่อไปอย่างต่อเนื่อง และปรับบทบาทไปตามสถานการณ์แวดล้อมและปัจจัยที่เกี่ยวข้องอันได้แก่ ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ดังนั้นรายละเอียดของกระบวนการต่างๆที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มฮักเมืองน่านในระดับลึก จะต้องมีการศึกษาต่อไป เช่น ปัจจัยสำคัญที่ทำให้การยึดโยง ร้อยรัดกันทำให้เครือข่ายกลุ่มฮักเมืองน่านมีความยั่งยืนนั้นมีอะไรบ้าง หรือจะมีปัจจัยอะไรบ้างในอนาคตที่อาจจะมีผลต่อความยั่งยืนของกลุ่ม เป็นต้น

4.2.2 กลุ่มและองค์กรอื่นๆ : พัฒนาการ บทบาท ตัวตน ศักยภาพและข้อจำกัดของกลุ่มและองค์กรอื่นๆที่ไม่ได้เป็นเครือข่ายของกลุ่มฮักเมืองน่านนั้น จากการศึกษากลุ่มตัวอย่างจำนวน 13 กลุ่ม ประกอบด้วย

- 1) สหกรณ์การเกษตร อำเภอท่าวังผา
- 2) สหกรณ์เครดิตยูเนียน ตำบลพญาแก้ว อำเภอเชียงกลาง
- 3) กลุ่มอนุรักษ์พันธุ์ปลานานาชาติ อำเภอแม่จริม
- 4) กลุ่มยุวเกษตรบ้านป่าเป้า ตำบลบ่อแก้ว อำเภอนาหมื่น
- 5) กลุ่มอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อมเทศบาลเมืองน่าน
- 6) กลุ่มสตรีบ้านนาหนุน 2 ตำบลผาตอ อำเภอท่าวังผา
- 7) กลุ่มเกษตรทำนาปอน ตำบลปอน อำเภอทุ่งช้าง
- 8) ชมรมอาสาสมัครสาธารณสุข ตำบลจอมพระ อำเภอท่าวังผา
- 9) ชมรมผู้สูงอายุบ้านศรีพันต้น อำเภอเมือง
- 10) ชมรมผู้สูงอายุอำเภอปัว
- 11) ชมรมนักจัดรายการวิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์ อำเภอเมือง
- 12) มูลนิธิอาจารย์นิยม วุฒิการณ อำเภอเมือง
- 13) สมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดน่าน

ผลการวิเคราะห์เบื้องต้นพบว่า กลุ่มดังกล่าวมีลักษณะการก่อเกิดที่แตกต่างกัน มีการเคลื่อนไหวของกลุ่มโดยผ่านกิจกรรมในรูปแบบที่หลากหลาย ทั้งรูปแบบที่เป็นไปตามธรรมชาติและ/หรือมีภาครัฐ/เอกชนเข้ามาช่วยหนุนเสริม กำหนดหรือชี้นำเพื่อช่วยให้กลุ่ม/องค์กร สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง มีรายละเอียด ดังนี้

4.2.2.1 พัฒนาการหรือการเกิดขึ้นและความเป็นมาของกลุ่ม/องค์กร

1) กลุ่มอนุรักษ์พันธุ์ปลานานาชาติ อำเภอแม่จริม เป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ เนื่องจากประสบปัญหาที่เป็นผลกระทบจากการลักลอบวางระเบิดปลาในลำน้ำใกล้เคียงชุมชน มีผลทำให้จำนวนปลาลดลงอย่างมาก จึงทำให้ผู้ใหญ่บ้านริเริ่มนำเอาปัญหาดังกล่าวมาหารือในที่ประชุม

ประจำเดือนของคณะกรรมการหมู่บ้าน จากนั้นจึงผลักดันให้ตั้งกฎระเบียบหรือข้อปฏิบัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับการจับสัตว์น้ำและเป็นที่ยอมรับของประชาชนทั้งหมู่บ้าน มีการเผยแพร่ข้อมูลผ่านหอกระจายข่าว การพูดคุยระหว่างญาติมิตร เพื่อนฝูง ตลอดจนติดป้ายประกาศให้ทราบถึงการกำหนดบริเวณลำน้ำที่สงวนไว้ไม่ให้จับปลา ระยะทาง 3 กิโลเมตร หากฝ่าฝืนกำหนดให้ปรับในอัตรา 5,000 บาท นอกจากนี้หากมีการลักลอบประเบิดปลาในลำน้ำแม่จรมิ นอกเขตที่สงวนไว้ หากคนในหมู่บ้านพบเห็นจะต้องแจ้งให้ตำรวจทราบเพื่อดำเนินการตามกฎหมาย หรือคณะกรรมการหมู่บ้านอาจจะปรับเป็นเงิน หลังจากที่ถูกกลุ่มได้ดำเนินมาเป็นระยะเวลา 1 ปี ปรากฏว่าปริมาณปลาในลำน้ำมีมากขึ้นอย่างชัดเจน

2) ชมรมนักรักรายการวิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน เป็น การรวมกลุ่มของบุคคลที่มีพื้นฐานด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา และการประกอบอาชีพที่ คล้ายคลึงกัน ผู้เริ่มก่อตั้งคือ ร.อ.เวทย์ เกิดกลิ่น (ยศในขณะนั้น) เมื่อ พ.ศ. 2539 มีวัตถุประสงค์ เพื่อรวบรวมนักรักรายการวิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์ในท้องถิ่นเข้ามาช่วยกันทำงานเพื่อสังคม เช่นสนับสนุนงานของจังหวัด การรณรงค์รักษาป่า การจัดหาทุนเป็นค่าอาหารกลางวันสำหรับเด็ก นักเรียน เป็นต้น ปัจจุบันมีสมาชิกจำนวน 39 คน กลุ่มนี้นับว่ามีบทบาทที่สำคัญต่อการพัฒนา ประชาคมจังหวัดน่านมาก เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีเจตคติที่ดีและเข้าใจบทบาทของประชาคมจังหวัด น่านเป็นอย่างดี และจะช่วยสนับสนุนด้านการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของประชาคมและนำข้อมูล ข่าวสารการดำเนินงานของศูนย์ประสานงานประชาคมไปเผยแพร่สู่สาธารณะอย่างต่อเนื่อง

3) มูลนิธิอาจารย์นิคม วุฒิการณ์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ.2534 โดย นางสุนิต ฐิตินันท์ ก่อตั้งเนื่องจากประธานมูลนิธิมีความคิด อุุดมการณ์ส่วนตัวที่ต้องการจะ บำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวม ต่อมาจึงชักชวนญาติตลอดจนผู้ใกล้ชิดที่มีความเห็นสอดคล้องกัน คือต้องการที่จะช่วยเหลือสังคม จึงรวมตัวกันก่อตั้งเป็นมูลนิธิ โดยใช้ชื่อบิดาของประธานเป็นชื่อ ของมูลนิธิ มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดหาทุนการศึกษาสำหรับนักเรียนในท้องถิ่นและสนับสนุนองค์กร อื่นๆ การจัดตั้งเป็นมูลนิธิจะต้องดำเนินการให้ถูกต้องตามกฎหมาย คือต้องจดทะเบียนกับหน่วย งานของภาครัฐ ซึ่งจะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนด เช่นการตั้งคณะกรรมการบริหารมูลนิธิ มี กิจกรรมที่ดำเนินการเพื่อเป็นสาธารณประโยชน์ไม่เกี่ยวกับการเมือง เป็นต้น ผลงานของมูลนิธิที่ ผ่านมาได้จัดสรรทุนการศึกษาได้ถึงจำนวน 121 ทุน (ใน 4 ปี) และได้ร่วมกิจกรรมกับองค์กรอื่นๆ เช่น สภาวัฒนธรรมจังหวัดน่าน กาชาดจังหวัดน่าน นอกจากนี้ยังได้ดำเนินงานเป็นไปตาม กฎหมายและมีระบบการรายงานถูกต้องมาตลอด จึงได้รับการคัดเลือกเป็นมูลนิธิดีเด่นระดับภาค

ในปี 2540 คณะกรรมการของมูลนิธิได้ร่วมเป็นสมาชิกของประชาคมจังหวัดน่านและเข้าร่วมกิจกรรมมาอย่างต่อเนื่อง

4) **ชมรมอาสาสมัครสาธารณสุขตำบลจอมพระ** เกิดขึ้นจากนโยบายของกระทรวงสาธารณสุข โดยในปี 2535 กระทรวงสาธารณสุขได้กำหนดให้มีการจัดตั้งชมรมอาสาสมัครสาธารณสุข ตั้งแต่ ระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด โดยมีความต้องการให้ชุมชนหรือประชาชนมีการรวมตัวกันเพื่อเป็นตัวแทนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ทำหน้าที่ประสานงานระหว่างรัฐกับประชาชน และเป็นการประสานความสามัคคีของอาสาสมัครสาธารณสุขด้วยกันเอง โดยประธานชมรมได้กล่าวไว้ว่า “ การตั้งชมรมขึ้นมาก็เพราะหมอเจริญ หัวหน้าสถานีอนามัย คิดขึ้นว่า ตำบลอื่นเขามีชมรมอาสาสมัครสาธารณสุข ตำบลจอมพระก็น่าจะตั้งบ้าง ก็เลยตั้งกันโดยหมอเจริญเป็นคนบอกให้ตั้ง” โดยพัฒนาการของกลุ่มมีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก กล่าวคือ ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งในปี 2535 จนถึงปัจจุบัน ปี 2540 มีจำนวนสมาชิกอยู่ระหว่าง 70 - 80 คน โครงสร้างของกลุ่มเหมือนเดิม คือมีประธานคือนายถนอม ตนะทิพย์ อายุ 57 ปี อาสาสมัครสาธารณสุขตำบล และมีคณะกรรมการ จำนวน 6 คน ประกอบด้วย กรรมการและเลขานุการ เจริญญิก และประชาสัมพันธ์ มีการคัดเลือกทุกๆ 2 ปี ผลงานของชมรมที่ผ่านมาจะเกี่ยวข้องกับการสนับสนุนกิจกรรมของสถานีอนามัยหรือสาธารณสุขตำบลเป็นส่วนใหญ่ และการดำเนินกิจกรรมยังคงอยู่ภายใต้การกำหนดของเจ้าหน้าที่สถานีอนามัย สมาชิกยังขาดการริเริ่มโดยสมาชิกของกลุ่มเอง และยังไม่มียุทธศาสตร์ในประชาคมจังหวัด เนื่องจากยังไม่ได้รับทราบข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับประชาคม

5) **ชมรมผู้สูงอายุอำเภอปัว** มีการเปลี่ยนแปลงหรือมีพัฒนาการการเกิดกลุ่มแบ่งได้ 2 ระยะ กล่าวคือ ระยะแรก ระหว่างปี 2534-2537 เป็นระยะเริ่มต้นของการก่อเกิดกลุ่ม โดยประมาณปลายปี 2534 ถึงต้นปี 2535 กระทรวงสาธารณสุขมีนโยบายที่ต้องการให้ผู้สูงอายุมีการรวมกลุ่มช่วยเหลือกันและกันด้านสุขภาพ จึงกำหนดให้มีการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุขึ้น ในระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นศูนย์รวมผู้สูงอายุ ให้มีโอกาสพบปะสังสรรค์ และเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันและเพื่อร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม รวมทั้งกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพอนามัยของสมาชิกและการดำเนินชีวิตในสังคมให้มีความสุข ในปัจจุบัน(2540)มีจำนวนสมาชิก 3,290 คน มี รตต.ประดษฐ์ สอนพุดมี เป็นประธานชมรม การทำกิจกรรมจะเป็นไปโดยหน่วยงานรัฐเป็นผู้กำหนดให้ เช่น การจัดตั้งคณะกรรมการ การจัดประชุมประจำปี การตรวจสุขภาพของผู้สูงอายุ เป็นต้น ระยะต่อมาปี 2538-2540 หน่วยงานของรัฐเริ่มถอนตัวจากการเป็นผู้กำหนดกิจกรรม ออกมาเป็นเพียงที่ปรึกษา กลุ่มจะเป็นผู้กำหนดกิจกรรมด้วยตนเองและระยะนี้กิจกรรมต่างๆ จะเริ่มออกสู่ชุมชนมากขึ้น เช่น การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมรักษา

ชนบทร่วมประเพณีท้องถิ่น โดยเข้าร่วมพิธีการต่างๆในนามของชมรมผู้สูงอายุอำเภอปัว ส่งเสริมให้ประชาชนได้มีความสนใจ ตระหนักถึงความสำคัญของการออกกำลังกายโดยการจัดการแข่งขันกีฬา เช่น เปตอง เป็นต้น

ผลการดำเนินงานของชมรมที่ผ่านมาปรากฏมากมาย จนได้รับรางวัลหลายรางวัล ได้แก่ ได้รับโล่รางวัลชมรมที่มีผลงานดีเด่นประจำปี 2539 จากสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ประจำจังหวัดน่าน ประธานชมรมได้รับโล่รางวัลผู้สูงอายุประเภทบริการสังคมดีเด่น ประจำปี 2539 จากสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ประจำจังหวัดน่าน และประธานชมรมได้รับโล่ในฐานะผู้สูงอายุดีเด่นด้านบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมในโอกาสวันผู้สูงอายุแห่งชาติประจำปี 2540 จากสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย

ชมรมยังไม่ได้รับทราบข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับประชาคมจังหวัดและการทำงานของศูนย์ประสานงานฯ แต่ได้แสดงความสนใจที่จะเข้าร่วมงานกับประชาคมจังหวัดน่านภายหลังจากได้รับทราบข้อมูลต่างๆเกี่ยวกับประชาคมจังหวัดแล้วจากนักวิจัย

6) ชมรมผู้สูงอายุบ้านศรีพันต้น อำเภอเมืองน่าน ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี 2536 โดยการแนะนำและสนับสนุนจากกลุ่มงานเวชกรรมสังคม โรงพยาบาลน่านและเทศบาลเมืองน่าน มีวัตถุประสงค์เช่นเดียวกับชมรมผู้สูงอายุ อำเภอปัว กิจกรรมหลักนอกเหนือจากการดูแลด้านสุขภาพอนามัยในกลุ่มสมาชิกชมรม การรณรงค์ให้ครอบครัว เยาวชน เข้าวัดทุกวันพระ และเป็นที่ปรึกษาแก่กลุ่มต่าง ๆ เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข กลุ่มเยาวชนและกรรมการวัด เป็นต้น รวมทั้งการสร้างเครือข่ายระหว่างชมรมผู้สูงอายุด้วยกันทั้งในระดับจังหวัด อำเภอ และตำบลแล้วยังส่งเสริมกิจกรรมของเยาวชนในการต่อต้านยาเสพติด และการส่งเสริมการทำสวนสมุนไพรอีกด้วย นอกจากนี้ยังมีแนวคิดที่ดำเนินกิจกรรมทางด้านการอนุรักษ์โบราณวัตถุ ศิลปะพื้นบ้านต่างๆในอนาคตอีกด้วย

7) กลุ่มสตรีประจำหมู่บ้านนาหนูน อำเภอท่าวังผา ได้มีการก่อเกิดทำนองเดียวกับชมรมอาสาสมัครสาธารณสุขและชมรมผู้สูงอายุ โดยกระทรวงมหาดไทยได้มีนโยบายที่จะให้ประชาชนหรือชาวบ้านมีรายได้จากการประกอบอาชีพในพื้นที่ สามารถพึ่งตนเองได้ จึงให้หน่วยงานพัฒนาชุมชนซึ่งอยู่ใกล้ชิดประชาชน เป็นผู้แนะนำหรือกระตุ้นให้ประชาชนมีการจัดตั้งกลุ่มขึ้นซึ่งนโยบายนี้ได้เริ่มขึ้นตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 (2520-2524) จุดนี้จึงทำให้เกิดกลุ่มสตรีประจำหมู่บ้านนาหนูนขึ้นในปี พ.ศ.2522 รวมถึงปัจจุบันก่อตั้งมาเป็นระยะเวลาถึง 18 ปี

พัฒนาการของกลุ่ม เริ่มแรกก่อตั้งใช้ชื่อกลุ่มสตรีแม่บ้านมีหน่วยงานพัฒนาชุมชนเป็นผู้สนับสนุนและได้รับการช่วยเหลือจากพัฒนากรในการฝึกอบรมเกี่ยวกับการทำอุตสาหกรรมในครัวเรือน เพื่อเสริมรายได้ เช่น ทำหน่อไม้บับ หน่อไม้อัด ดอกไม้ การถนอมอาหาร จากนั้นมีครูจากกรมการศึกษานอกโรงเรียน(กศน.)มาสอนวิธีตัดเย็บเสื้อผ้า ถักกระเป๋าด้วยมือ การเข้ามาของหน่วยงานทั้งสองเป็นเพียงการช่วยเหลือด้านการให้ความรู้ ซึ่งสอนเพียงครั้งเดียว และสนับสนุนให้มีการจัดตั้งกลุ่ม ส่วนด้านอื่นๆ เช่น การหาตลาด หรือการทำให้กลุ่มมีกิจกรรมต่อเนื่องไม่ได้ให้การช่วยเหลือแต่อย่างใด จำนวนสมาชิกในระยะนี้มี 48 คน

ระยะต่อมาปี 2530 ได้เปลี่ยนชื่อเป็นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เนื่องจากมีเกษตรตำบลมาให้คำแนะนำ ให้จัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จึงใช้กลุ่มสตรีแม่บ้านเดิม และรับสมาชิกเพิ่มเป็น 120 คน และเกษตรตำบลได้เข้ามาฝึกสอน ทำอาหาร ขนม บายศรี สอนปลูกหม่อน การเข้ามาของเกษตรตำบล เช่นเดียวกับ พัฒนาการ และครูศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กล่าวคือ มาสอนและบอกให้ตั้งกลุ่มขึ้น จนถึงปัจจุบันได้เปลี่ยนชื่อเป็นกลุ่มสตรีประจำหมู่บ้านนาหนองจากการที่มีจำนวนสมาชิกเพิ่มมากขึ้น มีทั้งแม่บ้านและสตรีที่อาศัยในหมู่บ้าน เข้าร่วมเป็นสมาชิกถึง 300 คน มีนางชนแก้ว สอนนันท อายุ 47 ปี อาชีพแม่บ้าน เป็นประธานกลุ่ม มีกรรมการทั้งสิ้น 6 คน กลุ่มยังไม่เคยได้รับทราบและไม่รู้จักประชาคมจังหวัดน่าน

8) กลุ่มอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อมเทศบาลเมืองน่าน จุดเริ่มต้นเกิดขึ้นจากหน่วยงานภาครัฐ คืองานสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม กองอนามัยสิ่งแวดล้อม เทศบาลเมืองน่าน ได้จัดทำโครงการอบรมเยาวชนเพื่อพิทักษ์สิ่งแวดล้อม ในเขตเทศบาล มีสมาชิกจำนวน 54 คน เกิดขึ้นตามนโยบายขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่น คือ เทศบาลเมืองน่านได้มองเห็นปัญหาสิ่งแวดล้อมและต้องการให้ประชาชนโดยเฉพาะเยาวชน ได้มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ภายหลังการอบรมมีการจัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อมเทศบาลเมืองน่านขึ้นเมื่อวันที่ 14 กรกฎาคม 2539 ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 หลังจากจัดตั้งมาระยะหนึ่งจึงเปิดกว้างรับสมาชิกทั้งในเขตและนอกเขตเทศบาล ปัจจุบันมีสมาชิกจำนวน 154 คน มีนายยุทธพล เขียวสมบัติ นักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลน่าน เป็นประธานกลุ่ม มีกรรมการ 5 คน กลุ่มนี้ได้รับทราบและเข้าร่วมกิจกรรมของประชาคมจังหวัดน่านในครั้งที่จัดงานเวทีสิ่งแวดล้อมน่าน ปี 2539

9) กลุ่มยุวเกษตรบ้านป่าเป่า อำเภอพานมอญ จุดเริ่มต้นเกิดขึ้นจากหน่วยงานของรัฐ คือ โรงเรียนมัธยมพานมอญได้เขียนโครงการของบประมาณจากสำนักงานเกษตรอำเภอ เกี่ยวกับการทำเกษตร แล้วเสนอให้ชาวบ้านป่าเป่า ซึ่งมีความต้องการประกอบอาชีพด้านการเกษตรเพิ่ม

รายได้ให้กับตนเอง โดยก่อนการตั้งกลุ่ม ผู้ที่จะเข้าร่วมโครงการต้องได้รับการอบรมจากสำนักงานเกษตรอำเภอก่อน ภายหลังการอบรมจึงก่อตั้งกลุ่มขึ้น เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2538 สมาชิกเริ่มแรกจำนวน 18 คน สมาชิกทุกคนได้ช่วยกันกำหนดวัตถุประสงค์ร่วมกัน การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นยังปรากฏไม่ชัดเจน เนื่องจากเงื่อนไขการรับสมาชิกของกลุ่มที่กำหนดไว้ว่า สมาชิกที่จะเข้ากลุ่มต้องมีความสนใจและตั้งใจทำงานร่วมกัน ทำให้การรับสมาชิกถูกจัดในวงแคบ ปัจจุบันมีนายอำนาจ สารเถื่อนแก้ว อายุ 29 ปี อาชีพเกษตรกร เป็นประธานกลุ่ม มีคณะกรรมการจำนวน 7 คน ในปี 2539 ได้รับโล่รางวัลชนะเลิศ สมาชิกเกษตรกรผู้มีผลงานดีเด่นระดับจังหวัด ของกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สำหรับเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประชาคมจังหวัดนั้นทางกลุ่มยังไม่เคยได้รับทราบ แต่ยินดีที่จะเข้าร่วมกิจกรรมในอนาคต รวมทั้งจะช่วยทางด้านการประชาสัมพันธ์อีกด้วย

10) กลุ่มเกษตรกรทำนาปอน อำเภอทุ่งช้าง เป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่มีจุดเริ่มต้นในปี 2517 โดยมีเจ้าหน้าที่ของรัฐ คือ ปลัดอำเภอทุ่งช้าง และกำนันตำบลปอนคือ นายจันทร์ทอง(ไม่ทราบนามสกุล)เป็นผู้ริเริ่มให้มีการก่อตั้งกลุ่มเกษตรกรขึ้นมีวัตถุประสงค์หลักของกลุ่มคือ เพื่อช่วยเหลือสมาชิกด้านเงินทุน ด้านวิชาการเกษตร การตลาด และช่วยเหลือครอบครัวด้านอื่นๆ เช่น การสงเคราะห์ครอบครัวที่ประสบภัยทุนการศึกษา เป็นต้น ในปัจจุบันมีนายเฉลิมศักดิ์ เจนป่า เป็นประธานกลุ่ม มีสมาชิกทั้งสิ้น จำนวน 125 คน

การจัดหาทุนของกลุ่มเกษตรกร เริ่มแรกมีทุนจำนวน 7 พันบาท ได้จากการซื้อหุ้นของสมาชิกหุ้นละ 50 บาท จนในปัจจุบันมีทุนหมุนเวียนทั้งสิ้นกว่า 7 แสนบาท โดยรายได้หลักๆจะมากจากดอกเบี้ยที่ให้สมาชิกกู้ยืม กำไรจากการจำหน่ายอุปกรณ์การเกษตร จำหน่ายผลผลิตทางด้านเกษตรกรรมที่รวบรวมจากสมาชิกแล้วนำไปจำหน่ายให้พ่อค้า

แนวคิดการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรนั้นพบว่าแต่เดิมชาวบ้านมักจะถูกกดขี่จากพ่อค้าคนกลางในเรื่องของราคาและการโกงจากเครื่องมือ เช่นตาชั่งไม่ได้มาตรฐาน ทำให้ชาวบ้านรวมกลุ่มกันขึ้นมาเพื่อต่อรองกับจนประสบผลสำเร็จในระดับที่น่าพอใจยิ่ง ในปัจจุบันพบว่าปัญหาเรื่องนี้สินของเกษตรกรกลุ่มนี้จะไม่ค่อยปรากฏให้เห็น ชาวบ้านมีรายได้ดีขึ้น ทำให้มีความมั่นใจในการทำเกษตรกรรม ในปี 2540 กลุ่มเกษตรกรนาปอนได้รับรางวัลชนะเลิศประเภทกลุ่มเกษตรกรที่มีผลงานดีเด่นระดับจังหวัดน่าน นอกจากนี้กลุ่มเกษตรกรนาปอนยังได้เปิดโอกาสให้กลุ่มเกษตรกรที่อื่นๆเข้ามาศึกษา และเรียนรู้การดำเนินงานด้วย เพื่อนำไปเป็นตัวอย่างและขยายออกไปสู่ตำบลอื่นๆ จุดเด่นของกลุ่มเกษตรกรนาปอนนี้อยู่ที่ผู้นำเป็นคนที่เสียสละสูง มีความรู้ทางด้านการบัญชี มีนิสัยชอบการเรียนรู้ตลอดเวลา ดังคำพูดของนายเฉลิมศักดิ์ เจนป่า ที่กล่าวกับผู้สัมภาษณ์ตอนหนึ่งว่า “.....พ่อจะบอกอยู่เสมอว่า ถ้าเป็นผู้นำต้องเป็นคนที่ไม่แสวงหาความรู้ตลอด นำความรู้

มาเมื่อคนอื่น.....” ด้วยเหตุนี้กลุ่มเกษตรกรตำบลนาปอนจึงสามารถยืนหยัดอยู่ได้อย่างมั่นคง ในขณะที่กลุ่มอื่นๆ ต้องยุบเลิกไปจำนวนมาก นอกจากนี้ประธานกลุ่มยังมีแนวความคิดที่จะจัดตั้ง “ธนาคารหมู่บ้าน” ขึ้นเพื่อช่วยเหลือสมาชิกให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้นในอนาคต

จะเห็นได้ว่ากิจกรรมการออมทรัพย์เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชนที่เกิดจากการสนับสนุนของภาครัฐในระยะเริ่มก่อตั้งในครั้งแรก แต่เมื่อตั้งกลุ่มแล้วหากทางกลุ่มได้ผู้นำกลุ่มที่เข้มแข็ง รัฐจึงเป็นเพียงพี่เลี้ยงให้การสนับสนุนด้านความรู้หรือคำแนะนำบางอย่างที่กลุ่มต้องการ ส่วนกิจกรรมต่าง ๆ กลุ่มจะเป็นผู้กำหนดเอง และสามารถดำเนินงานให้เกิดความยั่งยืนได้

11) กลุ่มสหกรณ์การเกษตรทำวังผา อำเภอทำวังผา มีจุดเริ่มต้นจากการที่ชาวบ้านหรือประชาชน ประสบปัญหาต่างๆ เช่น ขาดแคลนเงินทุน ขาดความรู้ด้านวิชาการเกษตร การตลาดจึงมีการรวมตัวกันขึ้น เพื่อช่วยกันแก้ไขปัญหา โดยในระยะแรก (ปี 2516) ที่ก่อตั้งกลุ่ม ได้รับการสนับสนุนการจัดตั้งจากหน่วยงานของรัฐในพื้นที่ คือเจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอเจ้าหน้าที่สหกรณ์อำเภอและคณะ ส่งเสริมสหกรณ์ทำการจดทะเบียนเป็นสหกรณ์ประเภทธนกิจ ในปีเดียวกันนี้ได้เปลี่ยนเป็นสหกรณ์การเกษตร เนื่องจากทางราชการได้จัดประเภทสหกรณ์ใหม่

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตั้งแต่เริ่มจัดตั้ง ปี 2516 ถึงปัจจุบันปี 2540 เป็นไปในทางที่ดีขึ้นจากเดิมที่เข้าบ้านเพื่อใช้เป็นสถานที่ทำการ มีเงินทุนดำเนินการประมาณ 12,000 บาท จำนวนสมาชิก 242 คน ขณะนี้มีสำนักงานเป็นของตนเอง มีเงินทุนดำเนินการประมาณ 55 ล้านบาท มีสมาชิกเพิ่มขึ้นเป็น 3,218 คน มีการสร้างเครือข่าย จากอำเภอไปสู่ตำบล จากตำบลลงสู่หมู่บ้าน ส่วนประธานยังไม่มีเปลี่ยนแปลง คือเป็นผู้ที่กลุ่มเลือกตั้งตั้งแต่เริ่มก่อตั้งจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากการจัดตั้งกลุ่มเป็นแบบสหกรณ์ จึงต้องมีเจ้าหน้าที่ของรัฐตรวจสอบการทำงานอยู่เสมอ

12) กลุ่มสหกรณ์เครดิตยูเนียนคันทาสามัคคี อำเภอเขียงกลาง เกิดขึ้นตั้งแต่ปี 2524 โดยมีมูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นองค์กรพัฒนาของเอกชนเข้ามาทำงานในพื้นที่ อำเภอเขียงกลาง เข้าไปให้แนวคิดการจัดตั้งกลุ่มสหกรณ์เครดิตยูเนียนขึ้นในหมู่บ้าน การเปลี่ยนแปลงของกลุ่มเกิดขึ้นในช่วงปี 2527 กลุ่มได้จดทะเบียนให้ถูกต้องตามกฎหมาย กับสหกรณ์เครดิตยูเนียนแห่งประเทศไทยและสหกรณ์จังหวัด การบริหารจัดการภายในกลุ่มต้องขึ้นอยู่กับการระเบียบของสหกรณ์ เลขานุการของกลุ่มได้กล่าวว่า “พอเราจดทะเบียนแล้วความยุ่งยากในการทำงานเกิดขึ้นกับพวกเราทุกปี เราต้องถูกตรวจสอบบัญชีปีละ 2 ครั้ง ซึ่งในขณะนั้นกลุ่มเรายังไม่คุ้นเคยกับการทำบัญชีหลายประเภท สหกรณ์เครดิตยูเนียนคอยมาเป็นพี่เลี้ยงให้เดือนละ 2 ครั้ง” ในปัจจุบันกลุ่มสามารถบริหารจัดการภายในกลุ่มได้เองและเป็นไปในทางที่ดีขึ้น มีสมาชิกเพิ่มขึ้นจาก 50 คน เป็น 501 คน ปัจจุบันมีสำนักงานเป็นของตนเอง มีเจ้าหน้าที่

บัญชีประจำอยู่สำนักงานมีเงินทุนดำเนินงานประมาณ 2 ล้านบาทบาท และมีทรัพย์สินอื่นๆของกลุ่มอีกส่วนหนึ่ง

13) **สมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดน่าน** มีการก่อเกิดจากกลุ่มบุคคลที่ประกอบธุรกิจเอกชนและหน่วยงานภาครัฐคือ หอการค้าจังหวัดน่านและจังหวัดน่าน โดยสำนักงานจังหวัดน่าน มีความต้องการที่ตรงกันคือ ต้องการอนุรักษ์สถานที่ท่องเที่ยว ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีของชาวจังหวัดน่าน ต้องการปลูกฝังความรู้ ความรัก ความหวงแหนท้องถิ่น ให้กับชาวบ้านและชุมชน จึงก่อตั้งเป็นสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดน่าน ในปี พ.ศ. 2535 การเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ก่อตั้งถึงปัจจุบันมีเพียงกิจกรรมที่ดำเนินการกว้างขวางมากขึ้น จากเดิมที่ดำเนินการเฉพาะในเขตอำเภอเมือง ภายหลังครอบคลุมถึงพื้นที่ท่งกัณดาร เขตชนบท และพื้นที่สูงทั่วจังหวัดน่าน

จากพัฒนาการ ความเป็นมาและการก่อเกิดของกลุ่มต่าง ๆ ที่กล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่า มีจำนวน 3 กลุ่มที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ ได้แก่ กลุ่มอนุรักษ์พันธุ์ปลานานาชาติ อำเภอแม่จริม มูลนิธิอาจารย์นิม วุฒิการณ และชมรมนักรักรายการวิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์ ส่วนที่เหลืออีก 10 กลุ่ม เป็นการก่อเกิดขึ้นโดยมีภาครัฐหรือองค์กรเอกชนให้การสนับสนุน หรือกระตุ้น หรือเป็นนโยบายของรัฐที่ต้องการให้มีกลุ่ม/องค์กร/ชมรมเหล่านั้นเกิดขึ้น

4.2.2.2 บทบาทของกลุ่ม/องค์กรอื่น ๆ

การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มอนุรักษ์พันธุ์ปลานานาชาติ อำเภอแม่จริม เป็นการดำเนินการเพื่อตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหาเฉพาะในชุมชน โดยมีรูปแบบของการอนุรักษ์ ปกป้องคุ้มครองพันธุ์ปลาในลำน้ำแม่จริม ซึ่งหากมีการใช้อย่างไม่ระมัดระวังอาจทำให้หมดสิ้นไปได้ ซึ่งชุมชนพยายามที่จะใช้กฎระเบียบของชุมชนเป็นเครื่องมือในการควบคุมมิให้บุคคลในชุมชนหรือนอกชุมชน มาลักลอบวางระเบิดในเขตอนุรักษ์พันธุ์ปลาโดยมีการจัดเวรยามเฝ้าระวังตลอดเวลา

ส่วนชมรมนักรักรายการวิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์ อำเภอเมือง กิจกรรมที่ดำเนินการ เน้นในเรื่องการประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้โดยผ่านสื่อต่างๆเช่น จัดทำสปอร์ตโฆษณา การรักษาป่า การอนุรักษ์และการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมการจัดหาทุน เพื่อสนับสนุนการศึกษาแก่นักเรียน การสร้างบ้านพักในโรงเรียน ในพื้นที่ท่งกัณดาร ซึ่งเป็นกิจกรรมในลักษณะการสงเคราะห์ **อุทิศตัวให้สังคมเช่นเดียวกับ มูลนิธิอาจารย์นิม วุฒิการณ** ที่มีกิจกรรมที่เป็นสาธารณประโยชน์ ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสในสังคม มีการจัดหาทุนโดยกรรมการของมูลนิธิที่มีความสามารถพิเศษในการร้องเพลง ได้ทำการอัดเทปเพลง เพื่อจำหน่ายแล้วนำรายได้มาช่วยเหลือสังคม

ชมรมอาสาสมัครสาธารณสุข ชมรมผู้สูงอายุบ้านศรีพันต้น และชมรมผู้สูงอายุอำเภอบัว เกิดจากนโยบายของกระทรวงสาธารณสุข ดังนั้นบทบาทของกลุ่มจึงออกมาในด้านการพัฒนาสาธารณสุข ที่เกิดขึ้นแก่กลุ่มตนเองและชุมชน

กลุ่มสตรี ประจำหมู่บ้านนาหนูน แม้กิจกรรมที่รัฐสนับสนุนให้ทำจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการเกษตร การประกอบอาชีพเสริมรายได้ แต่บทบาทของกลุ่มกลับแสดงออกมาในด้านการช่วยเหลือสังคมมากกว่า กล่าวคือกิจกรรมที่กลุ่มดำเนินการจะเป็นเรื่องของการช่วยเหลือทั้งด้านการเงิน สิ่งของ แรงงาน เช่น ในโอกาสมีงานศพ งานบวช งานทอดกฐิน ทอดผ้าป่าของวัด เป็นต้น

กลุ่มยุวเกษตรบ้านป่าเป้า กลุ่มเกษตรทำนาปอน กลุ่มสหกรณ์เครดิตยูเนียน และกลุ่มสหกรณ์การเกษตรทำวังผา กลุ่มทั้ง 4 นี้ การก่อเกิดส่วนหนึ่งได้รับนโยบายจากส่วนกลาง คือ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ บทบาทของกลุ่มจึงปรากฏในด้านการเกษตร และออมทรัพย์ กล่าวคือ กิจกรรมส่วนใหญ่ดำเนินการเกี่ยวกับผลผลิตด้านการเกษตร และเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นเฉพาะในกลุ่มตนเอง

กลุ่มอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อมเทศบาลเมืองน่าน และสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดน่าน กิจกรรมจะเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรม ของจังหวัดน่าน ดังนั้น บทบาทที่ปรากฏจึงเป็นเรื่องการอนุรักษ์และฟื้นฟู

โดยสรุป กลุ่ม/องค์กร มีบทบาทที่หลากหลาย อาทิเช่น การแก้ไขปัญหาาร่วมกัน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การฟื้นฟูขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม หรือการสงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาสในสังคม แสดงออกมาในลักษณะของการดำเนินงานเชิงธุรกิจ หรือการช่วยเหลือกันภายในกลุ่มทางด้านทุนทรัพย์

4.2.2.3 ศักยภาพ ของกลุ่ม/องค์กร

จุดแข็ง (Strengths) จากบทบาทของกลุ่มที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นมี 13 กลุ่ม/องค์กร เมื่อพิจารณาถึงศักยภาพของกลุ่ม/องค์กรแล้วพบว่า ในแต่ละกลุ่มมีจุดแข็งที่คล้ายคลึงกัน คือ **การมีผู้นำ และคณะกรรมการที่เข้มแข็ง โดยเฉพาะผู้นำกลุ่ม จะมีประวัติการเป็นผู้นำทางด้านสังคมมาก่อนหรือมีคุณสมบัติพิเศษเฉพาะตัว** เช่น ประธานชมรมผู้สูงอายุอำเภอบัว เป็นผู้นำศาสนา (อาจารย์วัด) มีความรู้ด้านศิลปะและการก่อสร้าง ชมรมผู้สูงอายุบ้านศรีพันต้น ประธานชมรม อดีตมีตำแหน่งเป็นปลัดอำเภอ กลุ่มสตรีประจำหมู่บ้านนาหนูน ประธานมีฐานะทางเศรษฐกิจและครอบครัวอยู่ในขั้นดี เคยสมัครเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) แต่ไม่ได้รับการคัดเลือก เพราะคนในหมู่บ้านจะเลือกผู้ชายมากกว่าผู้หญิง ส่วนประธานชมรมอาสาสมัครสาธารณสุข ตำบลจอมพระ เคยเป็นที่ปรึกษาของคณะกรรมการหมู่บ้าน เคยเป็นผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มเกษตรทำนาปอน ประธาน เป็นผู้มัลักษณะของผู้นำที่ดี คือ มีคุณสมบัติของการเรียนรู้ ใฝ่หาข้อมูล

ข่าวสาร แล้วนำมาถ้อยแถลงเพื่อเผยแพร่ให้แก่สมาชิกกลุ่มและสิ่งสำคัญคือมีความซื่อสัตย์ เน้นความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้

สำหรับกลุ่มยุทธกรบ้านป่าเป้า อำเภอหามีน ประธานกลุ่มมีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวอยู่ในระดับดี มีที่ดินมากพอที่จะใช้สำหรับทำกิจกรรมร่วมกันของกลุ่ม ประกอบกับมีลักษณะความเป็นผู้นำสูง จนได้รับรางวัลชนะเลิศสมาชิกยุทธกรที่มีผลงานดีเด่นระดับจังหวัดประจำปี 2539 และได้รับการคัดเลือกเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ของตำบลปอแก้ว

ในกลุ่มอนุรักษ์พันธุ์ปลาน้ำนาเซีย อำเภอแม่จรม มีลักษณะชุมชนคล้ายๆกับสังคมไทยโดยทั่วไปคือ มักจะเชื่อฟังผู้นำเนื่องจากบุคคลที่มีลักษณะผู้นำโดยธรรมชาติ เมื่อถูกภาครัฐแต่งตั้งให้ทำหน้าที่ตามบทบาทที่เหมาะสม จึงเสมือนเป็นตัวเร่งให้ลักษณะผู้นำมีความโดดเด่นขึ้น เช่น ผู้ใหญ่บ้านนาเซีย อำเภอแม่จรม **มีคุณสมบัติส่วนตัวที่ชอบเรียนรู้ มีความซื่อสัตย์ นำเอาระบบคุณธรรมมาปกครองชุมชน** สิ่งเหล่านี้ล้วนเรียกความศรัทธาให้เกิดขึ้นในหมู่สมาชิก จึงเป็นจุดเด่นที่ทำให้สมาชิกของชุมชนให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมต่างๆได้ง่าย ซึ่งคล้ายคลึงกับชมรมนักจัดรายการวิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์ อำเภอเมือง **ที่มีผู้นำที่เข้มแข็ง เสียสละ คือประธานชมรม**

โอกาสในเชิงพัฒนาของกลุ่ม/องค์กร (Opportunity) มีดังนี้

ในการศึกษาครั้งนี้ พบว่าในกลุ่ม/องค์กรที่เกิดขึ้นโดยการจัดตั้งหรือกำหนดจากภาครัฐมีปัจจัยที่เอื้ออำนวยให้กลุ่มดำเนินการไปได้ที่คล้ายคลึงกันก็คือ การได้รับการสนับสนุนจากรัฐและโครงสร้างทางสังคมซึ่งยังเป็นแบบชนบท ดังจะเห็นได้จากกิจกรรมร่วมที่ทุกกลุ่มมีคือ การมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือชุมชน เมื่อชุมชนมีกิจกรรม เช่น มิ่งงานวัด งานบวช งานศพ ทอดกฐิน ทอดผ้าป่า ซึ่งสิ่งเหล่านี้น่าจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่เอื้อให้กลุ่มดำเนินต่อไปได้

ขณะเดียวกันด้านค่านิยมกลุ่ม/องค์กรที่ดีศึกษา จะมีลักษณะค่านิยมแบบเก่าที่อิงศาสนาธรรม มีความเชื่อที่มีต่อหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนา เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมของวัด หรือความพยายามที่จะฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน ของกลุ่ม/องค์กรเหล่านี้ ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวได้เอื้อให้สมาชิกกลุ่มชุมชนเข้ามารวมกันได้ ตลอดถึงความเอื้ออาทรที่มีต่อกันในระหว่างกลุ่ม/องค์กรก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้กลุ่ม/องค์กร ร่วมมือกันด้วยดี

นอกจากนี้ยังมีด้านเศรษฐกิจที่เป็นตัวเอื้อให้เกิดการรวมตัว เช่น กลุ่มเกษตรทำนาปอน กลุ่มสหกรณ์เครดิตยูเนียนคันทนาสามัคคี กลุ่มสหกรณ์การเกษตรทำวังผา ที่ใช้การออมทรัพย์เป็นจุดการรวมตัว และมีกิจกรรมที่ชัดเจนที่ทำให้กลุ่มยั่งยืนอยู่ได้

สิ่งที่เป็นโอกาสทำให้กลุ่มอนุรักษ์พันธุ์ปลานานาเซีย อำเภอแม่จรม สามารถดำรงอยู่ได้ เนื่องจากที่ตั้งของชุมชนอยู่ใกล้ ลำน้ำแม่จรม ซึ่งเป็นแหล่งอาหารตามธรรมชาติ จึงทำให้ชุมชนเกิดความหวงแหนต้องการที่จะอยู่กับธรรมชาติอย่างสมดุลย์ เมื่อถูกบุคคลอื่นมาบุกรุกจึงหาวิธีการป้องกันทรัพยากรธรรมชาติด้วยวิถีของชุมชน โดยภาครัฐไม่ได้เข้ามาบีบบังคับ สำหรับมูลนิธิอาจารย์นิยม วุฒิกุล เป็นองค์กรที่มีระบบเครือข่ายมาช่วยในการบริหารจัดการมูลนิธิ ประกอบกับความคาดหวังของสังคม หรือมีเงื่อนไขของภาครัฐ เป็นตัวกระตุ้นให้มูลนิธิต้องมีกิจกรรมปรากฏออกมาสู่สังคมในลักษณะการกุศล เพื่อที่จะได้รายงานผลการดำเนินให้ภาครัฐได้รับทราบ โดยได้รับผลตอบแทนคือได้รับการยกเว้นการเสียภาษีให้แก่รัฐ

จุดอ่อนของกลุ่ม/องค์กร (Weakness) มีดังนี้

สำหรับจุดอ่อนในกลุ่ม/องค์กร จะมีความแตกต่างกันออกไป เช่น ชุมชนผู้สูงอายุจะมีสมาชิกเป็นผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จะมีเรื่องของสุขภาพเป็นอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรม ชุมชนอาสาสมัครสาธารณสุข มีปัญหาอุปสรรคคือ การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มจะขึ้นอยู่กับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ซึ่งเป็นจุดอ่อนที่ทำให้กลุ่มขาดความคิดริเริ่ม ในการพัฒนากิจกรรมที่ตนต้องการ กลุ่มสตรีประจำหมู่บ้านนาหนูน 2 แม้ว่าจะมีกิจกรรมของกลุ่ม แต่เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นเมื่อมีสถานการณ์เช่น งานศพ งานวัด งานบวช ดังนั้นการรวมกลุ่มจะเกิดขึ้นต่อเมื่อมีกิจกรรมเท่านั้น ส่วนกลุ่มอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อมเทศบาลเมืองน่าน จะมีอุปสรรคในด้านการนัดหมาย ทำงานร่วมกันอันเนื่องมาจากการที่ต้องใช้วันหยุดในการทำงาน ซึ่งเยาวชนส่วนใหญ่เป็นนักเรียน บางโรงเรียน หรือสถาบัน มีกิจกรรมวันหยุด จึงทำให้สมาชิกบางคนมาร่วมกิจกรรมไม่ได้ กลุ่มเกษตรทำนาตำบลปอน พบว่าสมาชิกมีความรู้ด้านการเกษตรยังไม่เพียงพอที่จะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน กลุ่มยุวเกษตรบ้านป่าเป้า มีข้อจำกัดในเรื่องของการรับสมัครเพิ่มเติมส่งผลให้กิจกรรมของกลุ่มเติบโตอยู่ในขอบเขตจำกัด

จุดอ่อนของกลุ่มที่รวมตัวกันเพื่อสาธารณประโยชน์ได้แก่ มูลนิธิอาจารย์นิยม วุฒิกุล และชมรมนักรักรายการวิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์ อำเภอเมือง ยังมีการรวมตัวกันอย่างหลวมๆ ปรากฏเห็นได้จากมีสมาชิกร่วมประชุม ประมาณ ร้อยละ 30 และกิจกรรมที่ดำเนินการของกลุ่ม ไม่มีการขยายขอบข่ายหรือเครือข่าย โดยเฉพาะในชมรมนักรักรายการวิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์ อำเภอเมือง ยังขาดการพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือข้อมูล ระหว่างนักรักรายการและผู้ฟังอย่างต่อเนื่อง ทำให้ไม่สามารถพัฒนาหรือปรับปรุงวิธีการ รูปแบบของกิจกรรมกลุ่มให้โดดเด่นได้

สิ่งที่อาจสิ้นเสียต่อความต่อเนื่องของกลุ่ม/องค์กร (Threats) มีดังนี้

ด้วยค่านิยมแบบเก่าที่อิงศาสนธรรมนี้ได้เป็นอุปสรรคในเรื่องการยอมรับบทบาทของความเป็นผู้นำของสตรี ที่สังคมยังมีค่านิยมที่ผู้นำควรจะต้องเป็นเพศชายเท่านั้น เช่น กรณีประธานของกลุ่มสตรีประจำหมู่บ้านนาหนูน 2 ที่ได้ลงสมัครเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลแต่ไม่ได้รับการคัดเลือกโดยให้เหตุผลว่า “คนในหมู่บ้านเขาเลือกผู้ชายมากกว่าผู้หญิง เพราะว่าเลือกตามสามี” ซึ่งค่านิยมนี้จะเป็นอุปสรรคหนึ่งที่ยั้ขวางการเติบโตของกลุ่มหรือการสร้างเครือข่ายได้

ด้านเศรษฐกิจ พบว่าเป็นอุปสรรคของกลุ่ม/องค์กร เช่น กลุ่มยุวเกษตรบ้านป่าเป้ามีความต้องการที่จะพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจให้ได้ โดยการทำการเกษตรผสมผสานช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แต่ไม่สามารถทำได้เพราะขาดงบประมาณหรือเงินทุน จึงต้องพึ่งพาภาครัฐให้สนับสนุนแหล่งเงินทุน ซึ่งถ้าขาดการสนับสนุนตรงนี้ ก็อาจจะทำให้กลุ่มหยุดการดำเนินกิจกรรมได้

บางกลุ่มได้รับผลกระทบทางอ้อมจากระบบเศรษฐกิจที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินงาน เช่น ชมรมผู้สูงอายุอำเภอปัว ที่ประธานกลุ่มกล่าวว่า มีผู้สูงอายุบางส่วนไม่มีคนดูแลดูแลเลย จากลูกหลานเนื่องจากลูกหลานต้องการไปทำงานต่างจังหวัดทำให้ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้เต็มที่ ดังนั้นภาวะเศรษฐกิจของชุมชนที่ไม่สนองตอบต่อความต้องการของคนรุ่นใหม่ รวมทั้งปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับระบบเศรษฐกิจภายนอกที่ยังดึงดูดให้คนจากหมู่บ้านย้ายถิ่นไปทำงาน จนทำให้เกิดการขาดแคลนทรัพยากรบุคคลที่เป็นคนรุ่นใหม่เข้ามาหนุนช่วยการดำเนินงานของกลุ่ม ก็อาจทำให้กลุ่มขาดการสนับสนุนและอาจต้องหยุดการดำเนินการไปในที่สุดได้

4.2.2.4 ความเป็นตัวตนของกลุ่ม/องค์กร

จากการศึกษา พัฒนาการ บทบาท ศักยภาพของกลุ่ม/องค์กรอื่น ๆ แม้ว่า จะมีจุดก่อเกิดที่แตกต่างกัน แต่ทุกกลุ่มมีความเป็นตัวตน ของตนเองกล่าวคือ มีสิ่งที่บ่งบอกถึงความคิด แนวคิด การดำเนินการ ที่มีเป้าประสงค์ต่อกิจกรรมที่กลุ่มกำหนดขึ้นของกลุ่มเอง อาทิเช่น กลุ่มสหกรณ์การเกษตร มีแนวคิดในการที่จะช่วยเหลือซึ่งกันและกันในด้านทุนทรัพย์ จึงมีการเกาะเกี่ยวกันด้วยกิจกรรมการลงทุนเพื่อการออมทรัพย์ ชมรมนักจัดรายการวิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์ มีลักษณะความชำนาญและการประกอบอาชีพที่เหมือนกัน ทำให้เกิดการรวมตัวกันขึ้น ในส่วนชมรมผู้สูงอายุ มีความเป็นตัวตน ของกลุ่มอยู่ที่การมีแนวคิดและทำกิจกรรมเพื่อการดูแลสุขภาพตนเองและสมาชิกด้วยกัน

4.3 บทวิเคราะห์ภาพรวมของกลุ่ม/องค์กรต่าง ๆ

จากจำนวนกลุ่ม/องค์กรที่ศึกษา รวบรวมข้อมูลพื้นฐานต่างๆทั้งหมด จำนวน 359 กลุ่ม/องค์กรและจำนวนบุคคล 45 คน และหลังจากนั้นได้ทำการคัดเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อการศึกษา ระดับลึกได้จำนวน 28 ตัวอย่าง คือ กลุ่ม/องค์กรเครือข่ายกลุ่มอัยกเมื่อนาน จำนวน 15 กลุ่ม/องค์กร

กร และกลุ่ม/องค์กรอื่นๆ ที่มีในจังหวัดน่าน 13 กลุ่ม/องค์กร สามารถจำแนกกลุ่ม/องค์กร ตามลักษณะพัฒนาการของกลุ่ม ออกเป็น 2 ประเภท คือ ประเภทที่เกิดโดยธรรมชาติ หรือจุดเริ่มต้นของการเกิดกลุ่ม/องค์กร จากประชาชนหรือผู้นำของกลุ่มเอง(แนวราบ) และที่เกิดขึ้นจากการจัดตั้งโดยหน่วยงานของภาครัฐหรือหน่วยงานอื่นๆ(แนวตั้ง)ได้ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 1 จำนวนกลุ่ม/องค์กร จำแนกตามลักษณะพัฒนาการของกลุ่ม ของจังหวัดน่าน

ปี 2540

กลุ่มที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ(แนวราบ)จำนวน 18 กลุ่ม/องค์กร	กลุ่มที่เกิดขึ้นโดยการจัดตั้งหรือกำหนดจากภาครัฐ หรือองค์กรอื่นๆ(แนวตั้ง)จำนวน 10 กลุ่ม/องค์กร
1.กลุ่มอนุรักษ์พันธุ์ปลานานาเขียอำเภอแม่จริม (พ.ศ. 2539)	1. กลุ่มยุทธศาสตร์บ้านป่าเป้า ตำบลบ่อแก้ว อำเภอนานหมื่น (พ.ศ. 2538)
2.ชมรมนักจัดรายการวิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์ อำเภอมือเมือง (พ.ศ. 2539)	2.ชมรมอาสาสมัครสาธารณสุข ตำบลจอมพระ อำเภอนานหมื่น (พ.ศ. 2535)
3. มูลนิธิอาจารย์นิคม วุฒิกุลณ์ อำเภอมือเมือง (พ.ศ. 2534)	3. ชมรมผู้สูงอายุบ้านพันศรีตัน อำเภอมือเมือง (พ.ศ.2536)
4.กลุ่มอักษเมืองน่าน อำเภอมือเมือง (พ.ศ. 2533)	4.กลุ่มอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อมเทศบาลเมืองน่าน (พ.ศ. 2539)
5. กลุ่มเยาวชนบ้านโหล่นน่าน อำเภอมือเมือง (พ.ศ.2539):เครือข่ายของกลุ่มอักษเมืองน่าน	5. สมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดน่าน หอการค้าน่าน อำเภอมือเมือง (พ.ศ 2535)
6.กลุ่มทอผ้าย้อมสีธรรมชาติ ตำบลศิลาแลง อำเภอบัว(พ.ศ.2527) : เครือข่ายของกลุ่มอักษเมืองน่าน	6. ชมรมผู้สูงอายุอำเภอบัว (พ.ศ.2534)
7.กลุ่มเครือข่ายเกษตรยั่งยืน(เกษตรผสมผสาน) บ้านหาดเค็ด อำเภอสันติสุข (พ.ศ. 2537) : เครือข่ายของกลุ่มอักษเมืองน่าน	7. กลุ่มเกษตรทำนา ต.ปอน อำเภอนานหมื่น (พ.ศ. 2517)
8.กลุ่มเครือข่ายเกษตรยั่งยืนบ้านโป่งคำ อำเภอสันติสุข(พ.ศ.2536):เครือข่ายของกลุ่มอักษเมืองน่าน	8.กลุ่มสตรี บ้านนาหนอง 2 ตำบลผาตอ อำเภอนานหมื่น (พ.ศ. 2522)

9.กลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านกิวม่วง อำเภอ สันติสุข(2518):เครือข่ายกลุ่มฮักเมืองน่าน	9.สหกรณ์เครดิตยูเนียน ตำบลพญาแก้ว อำเภอ เชียงกลาง (พ.ศ. 2524)
10.กลุ่มออมทรัพย์บ้านโป่งคำอำเภอสันติสุข (พ.ศ.2537): เครือข่ายกลุ่มฮักเมืองน่าน	10. สหกรณ์การเกษตร อำเภอท่าวังผา (พ.ศ. 2516)
11.กลุ่มอนุรักษ์พันธุ์ปลา บ้านดอนแก้ว อำเภอท่าวังผา (พ.ศ. 2532) : เครือข่าย กลุ่มฮักเมืองน่าน	
12.กลุ่มแปรรูปไม้ไผ่ ไม้กวาด บ้านถืมตอง อำเภอเมือง(พ.ศ.2537):เครือข่ายของกลุ่ม ฮักเมืองน่าน	
13.กลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้านบ้าน น้ำเกียน กิ่งอำเภอภูเพียง (พ.ศ. 2534):เครือ ข่ายกลุ่มฮักเมืองน่าน	
14.กลุ่มอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำบ้านหาดผาชน กิ่งอำเภอภูเพียง (พ.ศ. 2536): เครือข่าย กลุ่มฮักเมืองน่าน	
15.กลุ่มอนุรักษ์ภูสัน อำเภอท่าวังผา :เครือ ข่ายกลุ่มฮักเมืองน่าน	
16. พระครูพิทักษ์นันทคุณ วัดอรัญญาวาส อำเภอเมือง : ที่ปรึกษากลุ่มฮักเมืองน่าน	
17.นายสมยศ ภริญคำ: ที่ปรึกษากลุ่มฮัก เมืองน่าน	
18.พระอาจารย์สมคิด จารณธัมโมวัดโป่งคำ อำเภอสันติสุข : ที่ปรึกษากลุ่มฮักเมืองน่าน	

จากจำนวน 28 กลุ่ม/องค์กรดังกล่าว นำมาจำแนกตามลักษณะของที่มาของการกำเนิด
กลุ่มพบว่า กลุ่มที่กำเนิดมาจากความต้องการของประชาชน หรือผู้นำกลุ่มชุมชนเอง หรือการ
กำเนิดแบบแนวราบ มีจำนวน 18 กลุ่ม/องค์กร และกำเนิดจากการจัดตั้งของภาครัฐหรือหน่วยงาน
อื่นๆ โดยการชี้แนะของเจ้าหน้าที่รัฐทั้งโดยการใช้นโยบายการบริหาร หรือมาตรการทางด้านงบ
ประมาณเป็นตัวกระตุ้นการก่อตัวของกลุ่ม มีจำนวน 10 กลุ่ม/องค์กร ซึ่งการดำเนินงานในระยะ

ต่างๆของกลุ่ม/องค์กรที่กล่าวมา ได้มีการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการทำงานและความคงอยู่ของกลุ่ม/องค์กรบ้าง กล่าวคือ บางกลุ่มมีการปรับตัวทั้งในแนวราบและแนวตั้งสลับกันไปเพื่อก่อให้เกิดโอกาสในการพัฒนางานกลุ่มและลดปัญหา/อุปสรรคที่มีอยู่ในช่วงเวลาต่างๆเพื่อให้กลุ่มสามารถดำเนินการด้านต่างๆต่อไปได้นั่นเอง

4.4 ความคิดเห็นเรื่องประชาคมจังหวัด

4.4.1 การรับรู้เรื่องประชาคม

การรับรู้เรื่องประชาคม ของกลุ่มต่างๆ ในจังหวัด จะแตกต่างกันไปตามโอกาสและการประสานงานระหว่างกลุ่ม จากการศึกษาพบว่า ผู้นำกลุ่มอัยกเมืองน่านและองค์กรเครือข่ายส่วนใหญ่จะทราบว่างังหวัดน่านได้ถูกกำหนดให้เป็นจังหวัดนาร่อง ที่จะพัฒนาเป็น“ประชาคมจังหวัด” จากการประสานงานกันภายในกลุ่มและการประชุมกลุ่มในแต่ละครั้ง และเคยเข้าร่วมประชุมที่ “ศูนย์ประสานงานประชาคมจังหวัดน่าน ” ณ โรงพยาบาลน่าน จากการประเมินด้านการรับรู้เรื่องประชาคม พบว่าส่วนใหญ่มอง **แนวคิดประชาคมเป็นแนวคิดที่ดี ถ้าเกิดประชาคมจริงจะได้ช่วยกันหลายฝ่ายสอดส่องดูแลเป็นหูเป็นตา เกี่ยวกับบ้านเมือง ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญในการร่วมมือกันพัฒนาหรือแก้ปัญหาของบ้านเมือง** บางกลุ่มเห็นว่าประชาคมจะเป็นที่พึ่งของกลุ่ม/องค์กร ดังคำพูดที่ว่า **“แนวคิดของประชาคมดีมากที่สุดในยุคสมัยนี้ อย่างที่หมอนุรักษ์ป่าที่นี่ ถ้าไม่มีกลุ่มเครือข่ายมาสนับสนุน เขาหลอกเข้ามาบุกป่า สัมปทานป่าให้ได้ ก็จะไม่มีการช่วยต่อต้าน ช่วยเป็นกำลัง ประสานงานให้ ถ้าอย่างนี้ ก็มีกำลังเข้มแข็งจะทำต่อไป มีที่พึ่งแล้ว”** บางกลุ่มเห็นว่า **“ประชาคมจะเป็นศูนย์กลางประสานงานของจังหวัดให้กลุ่มองค์กรต่างๆ ได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น”** และมีอีกหลายความคิดเห็นเห็นว่าประชาคมเป็นกระบวนการที่ดีต่อการพัฒนา แต่ขณะเดียวกันกลุ่มเครือข่ายบางกลุ่มก็ยังไม่เข้าใจในรายละเอียดที่แท้จริงของประชาคมซึ่งก็เป็นส่วนน้อย และหากได้มีการประสานงานกันมากขึ้นก็จะทำให้การรับรู้เรื่องเกี่ยวกับประชาคมมีมากขึ้นเช่นกัน

ส่วนผู้นำกลุ่ม/องค์กรอื่นๆที่ไม่ใช่เครือข่ายกลุ่มอัยกเมืองน่านบางส่วน ยังไม่ทราบว่างจังหวัดน่านถูกกำหนดให้เป็นจังหวัดนาร่องที่จะพัฒนาเป็นประชาคมจังหวัด และไม่เคยเข้าร่วมประชุมกับศูนย์ประสานงานประชาคมจังหวัดน่าน แต่เมื่อได้รับรู้แนวคิดของประชาคม และศูนย์ประสานงานประชาคมจังหวัดน่านแล้ว ทุกกลุ่มเห็นว่าการรวมกลุ่มของคนเพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งแต่เป้าหมายคือช่วยกันคิดแก้ไขปัญหาของบ้านเมืองเป็นสิ่งที่ดี แต่ในทางปฏิบัติไม่ทราบว่างจะเป็นไปได้มากนักเพียงใด เพราะแต่ละกลุ่มก็จะช่วยเหลือกันภายในกลุ่มก่อน ปัญหาของแต่ละกลุ่มก็ไม่เหมือนกัน บางกลุ่มเห็นว่า**“ประชาคมจังหวัดน่าน จะเกิดขึ้นได้แน่นอน เพราะคนเมือง**

น่านอยากเห็นเมืองน่าน มีความเจริญทัดเทียมกับจังหวัดที่อยู่ใกล้เคียง” บางกลุ่มเห็นว่า “เป็นเรื่องที่ดี เพราะเราจะได้มีโอกาสได้พบปะแลกเปลี่ยนความคิดกับคนหลายๆ ความคิด ได้ช่วยกัน ” และพร้อมที่จะเป็นตัวกลางประสานงานกับทุกกลุ่ม

ในส่วนกลุ่มที่ทราบ ยินดีให้การสนับสนุน เห็นว่าเป็นสิ่งที่ดีมากหากประชาคมสามารถให้การสนับสนุนและช่วยเหลือภาคอื่นๆ คิดว่าประชาคมจะต้องมีลักษณะเป็นองค์กรขนาดใหญ่และ การที่จะบรรลุถึงเป้าหมายไม่ใช่ของง่าย โดยฐานขององค์กรคือ หมู่บ้าน ซึ่งเป็นหน่วยย่อยที่สุดของสังคม ซึ่งหากส่วนนี้ไม่แข็งแรง การพัฒนาประชาสังคมจะบรรลุวัตถุประสงค์ยาก

4.4.2 ความคิดเห็นต่อศูนย์ประสานงานประชาคมจังหวัด

จากการศึกษาความคิดเห็นต่อศูนย์ประสานงานประชาคมจังหวัดน่าน ซึ่งได้ใช้ห้องประชุม 3 ของโรงพยาบาลน่าน เป็นศูนย์ประสานงาน เพื่อดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ ในจังหวัดร่วมกัน พบว่า จากการเข้าร่วมประชุมที่ศูนย์ประสานงานประชาคมจังหวัดน่าน ของผู้นำกลุ่มเครือข่ายอีก เมืองน่าน โดยแต่ละกลุ่มมีความคิดเห็นต่อกระบวนการจัดการที่แตกต่างกัน เช่น “การจัดประชุมประชาคมจังหวัดตอนนั้นตื่นตัวกันมาก เขาคนมีศักดิ์มีศรีเขามาร่วมก่อน เลยคิดว่าหมู่บ้าน เขาพยายามว่างานอันใดที่ใหญ่ก็เข้าไปแย่งความสำคัญในนั้น แล้วทำให้เกิดความคิดว่า ให้ทำงานจริงๆ จะไม่ทำ แต่ถ้าภูมิปัญญาชาวบ้านที่กลุ่มอีกเมืองน่าน คิดขึ้นมาหลายๆ จุด ต่างคนต่างคิดหลายๆ คนมาร่วมกัน ผมเห็นว่ามันเป็นแนวทางที่ดี นี่ก็ถือว่าเป็นประชาคมแล้วกลุ่มอีกเมืองน่านนี่ละ” และในขณะเดียวกันบางกลุ่มก็คิดว่าการดำเนินงานที่มีอยู่ “ยังไม่เป็นรูปธรรมชัดเจนส่วนใหญ่จะพูดถึงในเมืองมากกว่า ยังไม่พูดถึงรอบนอกสักเท่าใด ประชาคมน่าจะเอาคนที่อยู่ในเมืองบ้าง บ้านนอกบ้าง เอาคนแต่ละอาชีพ มาพูดกันถึงการ พัฒนาจังหวัดว่าควรพัฒนาไปในแนวใด ในเมืองควรดูเรื่องผังเมือง ความสะอาด ความเป็นระเบียบงามหู งามตา แต่บ้านนอกควรพัฒนาเรื่องการทำกินของเกษตรกร เพราะ บ้านนอกส่วนใหญ่ทำการเกษตร ควรจะพัฒนาให้เขาทำการเกษตรที่มั่นคง”

ส่วนความเห็นต่อกระบวนการทำงานก็มีความเห็นที่หลากหลายเช่นกัน โดยบางคนมีความคิดเห็น “ เป็นการชุมมือเปิบ...ไม่รู้ปัญหาที่แท้จริง ปัญหาที่ได้มาส่วนมากได้มาจากคนชอบพูด คนที่รู้จริงไม่ค่อยได้พูด ทิศทางไม่ชัดเจน ยังสะเปะสะปะอยู่ คนที่เข้าไปร่วมบางคนไม่รู้เรื่องแต่ทำเป็นรู้เรื่องดี ทำให้เสียเวลา จะทำให้คนที่รู้ปัญหาได้เสนอ ปัญหาต้องออกสัมภาษณ์เก็บข้อมูล”

นอกจากนี้ยังมีความเห็นว่า “กรรมการแต่ละคนพร้อมที่จะทำงานแต่ยังมีน้อยเกินไป เพราะอาจจะยังเข้าไม่ถึงทุกกลุ่ม การเข้าร่วมแต่ละภาคจะต้องมีความเสมอภาคกันไม่ควรให้รัฐเข้าไปในช่วงแรก เพราะทำให้บางส่วน (ชาวบ้าน) ไม่กล้า เสนอความคิดเห็น

ควรลดคณะกรรมการที่เป็นข้าราชการลง” อีกทั้งยังมีความคิดเห็นว่าจะต้องมีการปรับปรุงไปพร้อมๆ กันกับการพัฒนาตามกระบวนการ อีกด้วย

4.4.3 ความคิดเห็นต่อการขับเคลื่อนและการผลักดันให้เกิดประชาคมจังหวัด

การขับเคลื่อนและการผลักดันให้เกิดประชาคมจังหวัด นั้น จากการศึกษา พบว่า ผู้นำกลุ่มฮักเมืองน่าน และเครือข่ายส่วนใหญ่ยินดีที่จะเข้าร่วมเป็นกระบวนการ ประชาคม โดยจะนำเอาประสบการณ์จากการเรียนรู้ของกลุ่มไปเผยแพร่และแลกเปลี่ยนแนวคิดกับกลุ่มอื่นๆ ส่วนความคิดเห็นต่อการขับเคลื่อนผลักดันให้เกิดประชามนั้น ผู้นำกลุ่มฮักเมืองน่านและเครือข่ายและกลุ่มอื่นๆ ได้เสนอความคิดเห็นที่สำคัญๆ ดังนี้

1) ควรมีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องและกว้างขวาง รวมทั้งแจ้งต่อกำนัน/ผู้ใหญ่บ้านให้เข้าร่วมด้วย เพื่อให้เกิดความเข้าใจในแนวคิดของประชาคม

2) ให้มีการจัดประชุมพบปะกันอย่างสม่ำเสมอ ร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นช่วยกันแก้ไขปัญหาของจังหวัด ร่วมคิด ร่วมปรึกษา คิดคนเดียว ทำคนเดียวไม่ได้ ต้องมาจากคนที่มีแนวคิดเดียวกัน

3) ดึงเอาคนที่มีบารมีในกลุ่มเครือข่ายมาเป็นกรรมการในประชาคมให้มากขึ้น ดึงเอาแกนนำกลุ่มต่างๆ มาร่วมมากขึ้นจัดประชุมแล้วพยายามสอดแทรกนโยบายให้บ่อยๆ จะได้ไปถ่ายทอดให้แก่สมาชิกได้ในที่สุดจะมีการกลมกลืนกันไป ระหว่างประชาคมกับกลุ่มฮักเมืองน่าน สามารถทำงานร่วมกันได้

4) ประชาคมจังหวัดน่าน จะเกิดขึ้นได้เพราะมีผู้นำหลัก ดังความเห็นที่ว่า “ **อย่างของเรานี้มีหม่อมหลวงอยู่แล้วนะ พ่อหมอบุญยงค์ก็เน้นมาจุดนี้ ผมทั้งหลายฝ่ายเห็นความดีของพ่อหมอบุญยงค์ ก็จะมารวมกันได้ในจุดนี้”**

5) ให้ประชาคมเกิดขึ้นทุกหมู่บ้าน ทั้งตำบลและทุกอำเภอแล้วคัดเลือกผู้แทนเข้ามา อาจจำลองเป็นสภาประชาคมจังหวัดเพื่อระดมความคิดเห็นร่วมคิดร่วมสร้างสรรค์สภาประชาคม ควรมีการทำงานของฝ่ายต่างๆ แยกกันชัดเจน เช่น ฝ่ายบริหาร ฝ่ายกิจกรรม ฯลฯ ประชาคมควรมีทั้งภาครัฐ พ่อค้า และชาวบ้าน แต่ขอให้สัดส่วนของชาวบ้านมากกว่า การยึดโยงจะอยู่ที่พลังชาวบ้าน แต่การขับเคลื่อนต้องอยู่ที่ตัวประชาคมจังหวัด

6) ควรสร้างกลุ่มเล็กๆ ก่อน เป็นกลุ่มพื้นฐานของชาวบ้าน แต่มีเครือข่ายมาก ถ้าเป็นกลุ่มใหญ่อาจจะไม่มาร่วมแต่ถ้ากลุ่มเห็นพลังประชาคม อาจจะเข้ามาก็ได้ บางครั้งกลุ่มใหญ่อาจจะตั้งยาก แต่ถ้ากลุ่มชาวบ้านสามารถรวมกันได้ง่าย

7) ให้มีการรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ในแต่ละระดับแล้วนำข้อมูลไปใช้วางแผนดำเนินการ

ส่วนความคิดเห็นต่อการขับเคลื่อนผลักดันให้เกิดประชาคมของกลุ่ม/องค์กร อื่นๆ มีดังนี้

1) ต้องมีการประชาสัมพันธ์ อาจจะผ่านทางการประชุม กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน โดยประชาคม เข้าร่วมประชุม เพื่อชี้แจงนโยบายต่าง ๆ เชิญชวนผ่านตรงนี้ครั้งแรก อาจจะเป็นการอาสาสมัคร เข้าไปก่อนแล้วค่อยกำหนดกันในระยะต่อไป หรือให้แต่ละหมู่บ้านคัดเลือกคนที่เหมาะสมเข้าไป ร่วมเป็นคณะทำงานกับประชาคมได้ แต่ว่าอันดับแรกต้องทำความเข้าใจกับผู้นำหมู่บ้านก่อน

2) การอยู่รวมกันโดยจะให้อยู่ยืน ต้องมีความจริงใจต่อกัน ยอมรับฟังความคิดเห็นของกัน และกัน

3) ควรสร้างการมีส่วนร่วมจากภาคีต่าง ๆ ในด้านการเผยแพร่ให้สมาชิกได้รู้จักประชาคม จังหวัด

4) ต้องมีการประชุมอย่างต่อเนื่อง

4.4.4 ความคิดเห็นต่อทิศทางในการจัดกิจกรรมของประชาคม

กลุ่มต่างๆ ที่ทำการศึกษาได้แสดงความคิดเห็น ที่เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของประชาคม ดังนี้

1) ควรให้ความสำคัญต่อปัญหาการพัฒนาอาชีพ โดยเน้นการส่งเสริมอาชีพถ้าชาวบ้านมี อาชีพ มีความเป็นอยู่ที่ดี ก็จะลดการทำลายป่า ลดการอพยพแรงงาน ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญของการพัฒนาชุมชน

2) ควรดูแลเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ พันธุ์ปลา ฯลฯ

3) ดูแลปัญหายาเสพติด การอยู่รวมกันในสังคม

4) ควรพัฒนาด้านการเกษตรให้ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากถ้าการเกษตรยังไม่ดีแล้วจะไม่สามารถพัฒนาคนได้

5.) ควรเน้นประโยชน์ของส่วนรวม

6) สนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมของกลุ่ม/องค์กรต่าง ๆ เช่น กลุ่มอนุรักษ์ป่า กลุ่มอนุรักษ์ วัฒนธรรมพื้นบ้าน ฯลฯ

7) ทิศทางในการทำงานประชาคม ควรมีข้อมูลให้พร้อมก่อน

8) เน้นเรื่องการสร้างจิตสำนึกในด้านการรักแผ่นดินถิ่นเกิด ดังคำพูดที่ว่า “ คือให้เขารัก แผ่นดินถิ่นเกิดของเขาจนถึงแม้ว่าจะไม่ได้เกิดที่เมืองน่าน แต่ได้มาอาศัยแผ่นดินน่าน ก็ น่าจะมีจิตสำนึก รักในแผ่นดินถิ่นที่อาศัยอยู่”

9) เน้นปัญหาสิ่งแวดล้อม

10) เน้นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีของจังหวัดน่าน

ส่วนความคิดเห็นต่อทิศทางในการจัดกิจกรรมของประชาคม ของกลุ่ม/องค์กรอื่น ได้
มีความคิดเห็น ดังนี้

- 1) เน้นการพัฒนาอาชีพของชาวบ้าน เช่น พัฒนาด้านการเกษตรโดยการให้ความรู้ด้านการเกษตร ถึงแม้ว่าหน่วยงานปกติจะมีอยู่แล้วแต่ถ้าไม่มีอะไรกระตุ้น ถ้าเข้าไปร่วมประชาคม ก็จะมีบทบาทในการกระตุ้นชาวบ้านได้มากขึ้น
- 2) เป็นที่พบปะ (เวที สำหรับผู้มีบทบาทต่าง ๆ เป็นศูนย์กลางของคนทำงานเพื่อสังคม และศูนย์รวบรวมข้อมูลเชิงวิชาการของจังหวัด)
- 3) เน้นทางด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน
- 4) รณรงค์ต่อต้านการแสดงออก สิ่งเผยแพร่ที่ไม่เหมาะสมขัดต่อวัฒนธรรม เช่น การแต่งกายที่ไม่เหมาะสม การแสดงออกของเยาวชน
- 5) จัดกิจกรรมเพื่อสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
- 6) ส่งเสริมเยาวชนให้มีการใช้เวลาว่างที่เหมาะสม เช่น การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม
- 7) เน้นปัญหาเรื่องการซื้อสิทธิ์ขายเสียง เลือกตั้ง คนที่มีความสามารถที่แท้จริง
- 8) พัฒนาคุณภาพการศึกษาและขยายการศึกษา ให้ทั่วถึง
- 9) รณรงค์ให้มีมหาวิทยาลัยในจังหวัดน่าน

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาวิจัยและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปและอภิปรายผลการศึกษาวิจัย

จากการศึกษาบทบาท ตัวตน ศักยภาพ โอกาสการพัฒนาและปัญหาอุปสรรคของกลุ่ม/องค์กรที่เกิดขึ้นโดยการจัดตั้งหรือกำหนดจากภาครัฐและกลุ่ม/องค์กรอื่นๆ และที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ พบว่าการก่อเกิดของกลุ่มหรือองค์กรที่เป็นการรวมตัวกันของบุคคลที่มีความสนใจเหมือนกัน(Common Interest) จะเริ่มก่อตัวจากการที่ประชาชนในกลุ่ม/องค์กรประสบกับปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งในชุมชนเองและภายนอกชุมชน มีการนำมาปัญหาเหล่านั้นมาหารือและกำหนดแนวคิดร่วมกันเพื่อหาทางแก้ไข โดยในกระบวนการดังกล่าวนี้บางกลุ่ม/องค์กรจะเกิดจากการที่มีผู้นำกลุ่มหรือมีผู้ริเริ่มก่อนแล้วขยายตัวมากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่ม/องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการใช้ฐานทรัพยากรเดียวกัน เช่น แม่น้ำน่าน มีการตั้งกลุ่มเพื่อการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำของหมู่บ้านที่อยู่ติดกับแม่น้ำน่านและลำน้ำสาขาลอดลำน้ำกว่า 53 จุด เป็นต้น โดยการรวมตัวกันนั้นมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ส่วนการรวมกลุ่มของกลุ่มคนที่มีความสนใจเหมือนกันหรือปัญหาที่เกิดขึ้นเหมือนกันนั้น จะมีทั้งเป็นการรวมกลุ่มเพื่อพิทักษ์ผลประโยชน์หรือทรัพยากรที่มีอยู่ของชุมชน ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันที่มีทั้งการปิดกั้นและการเปิดกว้างในด้านต่างๆ ที่ค่อนข้างชัดเจนและการรวมกลุ่มเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในชุมชนให้มีมากขึ้น นอกจากนี้การก่อเกิดยังมาจากนโยบายของภาครัฐหรือหน่วยงานอื่นๆ ในการสนับสนุนการรวมกลุ่มของประชาชนเพื่อทำกิจกรรมร่วมกันทั้งที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มเองและต่อสาธารณะ อีกทั้งการก่อเกิดจากการรวมกลุ่มของคนในอาชีพเดียวกันและการสร้างกิจกรรมเพื่อสาธารณะหรือการอุทิศตนเพื่อสังคม ซึ่งการก่อเกิดกลุ่มต่างๆ ขึ้นมานั้น ได้ก่อให้เกิดพลังประชาชน เกิดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนมากขึ้น

กระบวนการในการดำเนินงานจะเริ่มจากปัญหาของชุมชนที่เกิดขึ้น แล้วหาทางคลี่คลายปัญหาโดยนำปัญหาต่างๆ มาปรึกษากันภายในกลุ่ม ทำให้เกิดการรวมกลุ่มคนเพื่อช่วยกันแก้ไข จะพบว่า ในการดำเนินงานต่าง ๆ นั้นจะใช้กิจกรรมและระบบสมาชิกในการรวมกลุ่มคน ซึ่งแสดงให้เห็นบทบาทในระบบกลุ่มได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้บางกลุ่ม/องค์กรได้ใช้ นโยบายของภาครัฐหรือหน่วยงานอื่นๆ เป็นตัวนำให้เกิดการรวมกลุ่ม เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติและสร้างการมีส่วนร่วมของกลุ่มคน อีกทั้งการมีผู้นำทางความคิด แนะนำและชักชวนให้มีการทำกิจกรรมร่วมกันทั้งต่อกลุ่มอาชีพเดียวกันและเพื่อสาธารณประโยชน์ กระบวนการในการก่อเกิดเหล่านี้ทำให้พลังในการขับเคลื่อนทางสังคม (Social Movement) มีมากขึ้นด้วย

ในระยะ 10-20 ปีที่ผ่านมา ได้เกิดกระแสความสนใจในปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมอย่างกว้างขวางทั้งในระดับชาติและนานาชาติ ทั้งนี้อาจเกิดจากการพัฒนาในด้านต่างๆ ที่ได้สร้างผลกระทบเชิงลบต่อคุณภาพชีวิตและเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (Environment Impact) เพิ่มขึ้นมากมายและขยายขอบเขตกว้างมากขึ้นทั้งในเขตเมืองและชนบท ตลอดจนเกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองตามมา ปัญหาต่างๆ ที่ได้ก่อตัวขึ้นนี้ ได้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชาวบ้านในพื้นที่ต่างๆ ของจังหวัดน่านมากขึ้นเรื่อยๆ จุดนี้เองได้ทำให้เกิดการรวมตัวของกลุ่มคนที่หลากหลายเพื่อศึกษาปัญหา แก่ปัญหา รวมทั้งการรณรงค์และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ในวงกว้าง นอกจากนี้ยังมีการรวมกลุ่ม/องค์กร เพื่อที่จะร่วมกันพัฒนาหรือการต่อต้านโครงการที่อาจจะมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตหรือความเป็นอยู่ของกลุ่มคนในชุมชนและมีผลต่อสังคมในวงกว้างอีกด้วย

นอกจากนี้ การรวมตัวกันของกลุ่ม/องค์กรต่างๆ โดยเฉพาะกลุ่มออมทรัพย์ จุดหนึ่งจะมาจากกรณีที่ระบบการสนับสนุนของภาครัฐล้มเหลวไม่สามารถตอบสนองความต้องการหรือช่วยแก้ไข ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างเต็มที่และต่อเนื่องได้โดยตลอด อีกทั้งในปัจจุบันคนรุ่นใหม่หรือกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่ได้รับการศึกษาสูงขึ้น ได้รับแนวคิดใหม่ทางด้านการพัฒนาที่หลากหลายขึ้น นำมาพัฒนาในชุมชนของตนเอง เช่น กลุ่มเยาวชนที่ทำกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น กลุ่มคนเหล่านี้มีการพัฒนาทางความคิดและอุดมการณ์ในการที่จะช่วยเหลือสังคม ทำให้มีความกระตือรือร้นที่จะช่วยเหลือสังคม ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสในชุมชนมากขึ้น อีกทั้งในสภาวะที่เศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันกำลังบีบคั้นและมีปัญหามากขึ้น เสมือนหนึ่งเป็นตัวเร่งให้การรวมตัวหรือการรวมกลุ่มกันเพื่อช่วยเหลือกันหรือการทำงานทางสังคมจึงมีมากขึ้นตามไปด้วย จากการศึกษายังพบอีกว่า การรวมกลุ่มของคนในกลุ่ม/เครือข่ายต่างๆ ในจังหวัดน่าน ยังเป็นการรวมกลุ่มกันเพื่อที่จะร่วมกันเสริมสร้างความเข้มแข็งและสร้างสังคมให้น่าอยู่มากขึ้นในอนาคตอีกด้วย

สรุปแล้วการเชื่อมโยงและการขับเคลื่อนของกลุ่ม/องค์กรในจังหวัดน่าน สามารถจำแนกออกได้เป็น 3 ลักษณะ คือ

ลักษณะแรก คือ กลุ่ม/องค์กร ที่เกิดขึ้นโดยการจัดตั้งหรือกำหนดจากภาครัฐหรือองค์กรอื่นๆ จากการศึกษาพบว่า ความเป็นชุมชนของกลุ่มส่วนใหญ่จะมีการรวมตัวกันแบบหลวมๆ ไม่เข้มแข็งมากนัก กลุ่มคนเหล่านี้มีความรัก ความผูกพัน ความเอื้ออาทรต่อกันทั้งภายในกลุ่มและระดับชุมชนเป็นอย่างดี แต่ยังคงขาดการดำเนินกิจกรรมที่ทำเพื่อส่วนรวมที่ชัดเจน ตลอดจนขาดความหลากหลายของการรวมตัว เช่น มีสมาชิกเฉพาะกลุ่มตนเอง ขาดการสร้างเครือข่ายไปสู่กลุ่ม/องค์กรอื่น และที่สำคัญ คือ กิจกรรมของกลุ่มส่วนใหญ่จะเน้นเพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มตนเองก่อนมากกว่าของชุมชน ดังนั้นหากมีการเชื่อมโยงให้เกิดความหลากหลายของการรวมตัวของ

กลุ่มที่มารวมกันให้มากขึ้น จะทำให้มีความเข้มแข็งและขับเคลื่อนไปสู่การพัฒนาในด้านต่างๆ ได้ดียิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการคำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวม หรือการมีจิตสำนึกสาธารณะ หรือมองสังคมกว้างไปกว่าการมองแต่กลุ่มของตน หรือผลประโยชน์ของกลุ่มตนเท่านั้น

ลักษณะที่สอง คือกลุ่ม/องค์กร ที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ จากการศึกษาพบว่า มีปัจจัยที่ทำให้กลุ่ม/องค์กรต่างๆ เหล่านี้มีศักยภาพในการพัฒนาสูง คือ การมีจุดสนใจร่วมกันที่สำคัญ (Common Interest) ที่เกิดจากความรักท้องถิ่นของตนเอง ความต้องการสิ่งที่จะเอื้อประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตประจำวัน รวมไปถึงความจำเป็นที่ต้องมีการอนุรักษ์หรือรักษาไว้ นอกจากนี้ยังเป็นการตื่นตัวของคนในชุมชนที่จะรวมกันในการที่จะรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันของชุมชนแล้วยังมีการเรียนรู้และหาประสบการณ์ร่วมกันจากการทำกิจกรรมต่างๆ ที่สอดคล้องและสัมพันธ์กับทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นของตนเอง โดยมีเป้าหมายที่ยาวไกลและยั่งยืนด้วย กลุ่มคนมีความรัก ความผูกพัน ความเอื้ออาทร ซึ่งกันและกันทั้งภายในกลุ่มและในเครือข่ายสูง มีผลประโยชน์ร่วมกันในระดับกว้างและระดับลึกในเครือข่าย มีกิจกรรมที่ทำเพื่อส่วนรวมที่ชัดเจน ตลอดจนความหลากหลายของกลุ่มคนที่มารวมตัวกัน เช่น พระสงฆ์ ชาวบ้าน ข้าราชการ นักพัฒนาเอกชน เป็นต้น และที่สำคัญ คือ มีผู้นำที่เข้มแข็ง มีความเสียสละสูง และกลุ่มคนมีจิตสำนึกส่วนบุคคลและสาธารณะที่จะทำเพื่อสังคมให้ดีขึ้นกว่าเดิม สามารถที่จะร่วมพัฒนาในด้านต่างๆ ตลอดจนการสร้างการมีส่วนร่วมของคนให้มากยิ่งขึ้นได้โดยง่ายและเป็นพลังที่มีความเข้มแข็งเป็นอย่างยิ่ง

ลักษณะที่สาม คือ กลุ่ม/องค์กร ที่มีลักษณะผสมผสานคือทั้งที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติและได้รับการสนับสนุน ส่งเสริมจากภาครัฐหรือองค์กรอื่นๆ ในการดำเนินงานทั้งในระยะสั้นและระยะยาว จากการศึกษาพบว่า บทบาท/องค์กร จะดำเนินงานเพื่อการอุทิศตัวเพื่อสังคม โดยการช่วยเหลือสังคมในด้านต่างๆ ดังนั้น บทบาทของกลุ่มจะมีลักษณะการรวมตัวกันเพื่อช่วยเหลือทั้งภายในกลุ่มหรือช่วยเหลือสังคมภายนอก นอกจากนี้ ปัจจัยด้านผู้นำชุมชนที่มีความเข้มแข็งทำให้เกิดการรวมตัวกันได้ดี ในขณะเดียวกันจากสภาพสังคมที่มีความเอื้ออาทร มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตลอดจนการได้รับโอกาสการสนับสนุนจากภาครัฐหรือองค์กรอื่น จึงทำให้องค์กรเหล่านี้ดำรงอยู่ได้ แม้ว่าจะมีปัญหาอุปสรรคอยู่บ้างในแต่ละกลุ่มองค์กรก็สามารถแก้ไขปัญหาลงอุปสรรคเหล่านั้นได้ แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าในทางกลับกันหากโอกาสของกลุ่ม คือ การได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ/องค์กรอื่น เปลี่ยนมาเป็นอุปสรรค คือ ภาครัฐ/องค์กรอื่น ไม่สามารถให้การสนับสนุนได้ สิ่งนี้อาจมีผลกระทบต่อการดำรงอยู่หรือความยั่งยืนของกลุ่มต่อไปในอนาคตได้เช่นกัน

จากพัฒนาการและบทบาทของกลุ่ม/องค์กร ทั้ง 3 ลักษณะ จะพบว่ามี การเชื่อมโยงกัน ตามภูมิหลังของการก่อเกิด กล่าวคือ กลุ่ม/องค์กร ที่มาจากการจัดตั้งหรือกำหนดจากภาครัฐหรือ องค์กรของภาครัฐ จะมีทั้งการใช้กลไกของภาครัฐเป็นหลัก รวมทั้งปัจจัยด้านผู้นำกลุ่ม และผล ประโยชน์ร่วมกัน ตลอดจนถึงความเป็นเครือญาติกันในกลุ่มชนเป็นปัจจัยเสริมที่สำคัญ ส่วนกลุ่ม/ องค์กร ที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติและได้รับการสนับสนุน ส่งเสริมจากภาครัฐหรือองค์กรอื่นๆในแต่ ละช่วงของการดำเนินงาน ก็จะมีลักษณะที่คล้ายกัน คือ เริ่มจากการคิดร่วมกันก่อนหรืออาจมีผู้นำ ทางความคิด เช่น ครู พระสงฆ์ เป็นต้น โดยใช้ความเป็นเครือญาติหรือความเป็นคนในท้องถิ่นเป็น ตัวเชื่อมการสร้างการมีส่วนร่วม และกิจกรรมที่ทำก็ทำในกลุ่มของตนเองก่อนแล้วขยายสู่ชุมชน อื่นๆ มากขึ้น ทำให้เกิดการขับเคลื่อนของกลุ่ม/องค์กรได้ จากการศึกษาพบว่า การขับเคลื่อนจะ เริ่มจากการที่มีแนวคิดเหมือนกันของกลุ่มคน การค้นพบกิจกรรมหรือความสำเร็จด้วยตนเอง รวม ไปถึงการทดลองปฏิบัติแล้วได้รับผลสำเร็จ จึงเกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน มีการถ่ายทอดและ สร้างเครือข่ายของกลุ่มต่างๆ ขยายมากขึ้นทั้งกิจกรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาอาชีพ การอนุรักษ์ใน ด้านต่างๆ และที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการขับเคลื่อน จะมาจากการที่มีผู้นำที่เข้มแข็งและมี แรงเสริมจากภายนอก เช่น นโยบายของรัฐ/องค์กรอื่นๆ จากกลุ่มที่มีกิจกรรมเหมือนกัน

จึงสามารถสรุปได้ว่าการรวมกลุ่มของคนในกลุ่ม/องค์กรต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนต่างๆ ของ จังหวัดน่าน ในขณะนี้ เป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขที่แตกต่างกัน ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะเป็นกลุ่มที่ เกิดขึ้นเพื่อที่จะเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับฐานรากของสังคมและสามารถที่จะผลักดันการแก้ไข ปัญหา รวมทั้งการพัฒนาในด้านต่างๆตลอดจนการสร้างการมีส่วนร่วมของคนให้มีมากขึ้นได้ ซึ่ง กระบวนการขั้นตอนต่างๆของการก่อเกิดและการขับเคลื่อนกล่าวโดยสรุปแล้ว จะมาจากพลังความ คิดสร้างสรรค์ของปัจเจกบุคคลที่เข้าใจปัญหาและค้นพบสิ่งต่างๆ ด้วยตนเองแล้วนำไปสู่การขยาย ตัวมากขึ้น เช่น กลุ่มเกษตรยั่งยืน เป็นต้น พลังทางสังคม ทำให้เกิดการรวมกลุ่ม เชื่อมโยงและมี เครือข่ายมากขึ้น เช่น กลุ่มเครือญาติ กลุ่มอาชีพ เป็นต้น พลังทางวัฒนธรรม โดยมีการประยุกต์ พิธีกรรมทางศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานต่างๆ และกิจกรรมที่เกี่ยวกับการแก้ปัญหา เช่น การบวชป่า การสืบชะตาแม่น้ำ การถวายนานผ้าป่าต้นไม้ เป็นต้น พลังการบริหารจัดการ ที่เกิดจากความคิดใหม่นำมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการต่างๆ อีกทั้งยัง มีพลังทางธรรมชาติ ที่ก่อ ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้เช่น การฟื้นตัวของป่าไม้ การแพร่ขยายพันธุ์ของสัตว์น้ำตามธรรมชาติ เป็นต้น ซึ่งพลังต่างๆ เหล่านี้ได้ก่อให้เกิดการประสานเชื่อมโยงและชักพากลุ่ม/องค์กรเครือข่าย ต่างๆ มากขึ้นและเกิดการขับเคลื่อนของกลุ่มต่างๆ ไปในทิศทางและเป้าประสงค์ของกลุ่มได้

การพัฒนากลุ่ม/องค์กรต่างๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบันให้เป็นประชาคมที่เข้มแข็งนั้นจึงจะต้องอาศัยการศึกษาความเป็นไปได้ของกลุ่มหรือองค์กรภายใต้เงื่อนไขและเป้าประสงค์ที่แตกต่างกันของแต่ละกลุ่ม/องค์กรและภายใต้บริบทของการสร้างจุดสนใจร่วม ที่กลุ่มหรือองค์กรนั้นๆ สนใจ ปัจจุบันจะเห็นได้ว่าทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ตลอดจนภาคีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในจังหวัดน่าน ได้ให้ความสนใจและยอมรับการรวมกลุ่มขององค์กรต่างๆ ทั้งในเขตเมืองและชนบทมากขึ้น และเพื่อที่จะร่วมกันแก้ปัญหาหรือดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ร่วมกัน ที่เห็นได้อย่างชัดเจนก็คือ การเกิดกลุ่มต่างๆ ขึ้นมาอย่างมากมาย ที่ให้ความสนใจปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ฯลฯ ซึ่งปัญหาเหล่านี้กำลังเป็นประเด็นที่สำคัญที่เกิดขึ้นมาในสังคมจังหวัดน่าน และสังคมไทยในปัจจุบัน อย่างไรก็ตามพัฒนาของกลุ่มที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติและกลุ่มที่ก่อตัวขึ้นจากกระบวนการจัดตั้งนั้นมีความแตกต่างกันหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งศักยภาพที่จะพัฒนาไปสู่การเป็นเครือข่ายของประชาคมในอนาคตสามารถวิเคราะห์ให้เห็นจุดแข็งจุดอ่อนได้พอเป็นสังเขปดังนี้

กลุ่มที่ก่อตัวจากการจัดตั้ง มีจุดแข็งจากการที่มักจะได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ โดยผ่านกระบวนการทางด้านนโยบายหรืองบประมาณ เจ้าหน้าที่ของภาครัฐซึ่งมียุทธวิธีและความรู้ความสามารถทางด้านวิชาการหรือเทคนิคเข้าไปเกี่ยวพัน ประกอบกับมักจะมีการเลือกผู้นำที่มีความเข้มแข็งอยู่แล้วมาเป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนา แต่กลุ่มนี้ก็มีจุดอ่อนอยู่หลายประการคือ กลุ่มจะพึ่งพาตนเองได้น้อย ไม่มีจุดสนใจร่วมที่ชัดเจน รวมถึงการขาดทักษะในการสร้างเครือข่าย ดังนั้นหากขาดการเกี่ยวพันจากภาครัฐทางด้านนโยบายหรืองบประมาณก็จะขาดความความต่อเนื่องได้ ถ้ากลุ่มไม่สามารถที่จะพึ่งพาตนเองต่อไปได้หรือไม่เข้มแข็งพอ

กลุ่มที่ก่อตัวตามธรรมชาติ มีจุดแข็งในด้านความเป็นชุมชนสูง เนื่องจากก่อตัวมาจากการมีปัญหาร่วมหรือการมีจิตสำนึกสาธารณะของสมาชิกกลุ่ม ผู้นำของกลุ่มเป็นลักษณะผู้นำตามธรรมชาติมากกว่า มีความมุ่งมั่นจากภายในสูง สามารถนำความหลากหลายของสมาชิกมาเป็นประโยชน์ในการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาได้ดีกว่า ทำให้เกิดการเรียนรู้จากความหลากหลายเหล่านั้น รวมถึงมีความสามารถหรือทักษะในการสร้างหรือขยายเครือข่ายสูง การร่วมคิดตั้งแต่ต้นร่วมกระทำในกระบวนการทำงาน ทำให้เกิดการแก้ไขปัญหาาร่วมกันในที่สุด เป็นจุดที่ช่วยให้เกิดความรัก ความผูกพัน และความเชื่ออาทรต่อกันสูง นอกเหนือจากการที่สมาชิกส่วนใหญ่มักจะเป็นเครือญาติกันซึ่งมีความผูกพันกันอยู่แล้ว แต่อย่างไรก็ดีกลุ่มนี้ก็มีจุดอ่อนที่จะต้องตระหนักด้วยคือความต่อเนื่องของผู้นำตามธรรมชาติ ถ้าหากกระบวนการสร้างหรือสืบทอดไม่มีก็จะเกิดปัญหาขาดผู้นำในระยะยาวได้ ระบบข้อมูลข่าวสารของกลุ่มยังขาดการจัดการอย่างเป็นระบบที่ดีทำให้ขาด

ข้อมูลที่ทันสมัย ความสามารถทางด้านการบริหารจัดการของบางกลุ่มยังไม่เข้มแข็ง รวมถึงความสามารถในด้านการตลาดยังจำกัด อาจจะมีผลกระทบถึงผลผลิตบางชนิดของกลุ่มได้ และความเข้มแข็งหรือผูกพันของกลุ่มอาจจะถูกบั่นทอนด้วยปัจจัย “เงิน” ที่เริ่มเข้ามามีบทบาทต่อการดำเนินงานของกลุ่มเหล่านี้มากขึ้น ซึ่งอาจจะทำให้ตัวแปรของผลประโยชน์ร่วมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม และนำไปสู่ความเปราะบางของความสัมพันธ์เดิมที่มีอยู่ได้

ดังนั้น ศักยภาพในการพัฒนาสู่การเป็นแกนนำของเครือข่ายประชาคมนั้น กลุ่มที่ก่อตัวตามธรรมชาติจึงมีโอกาสนหรือแนวโน้มที่สูงกว่าในแง่ของความยั่งยืนและมีประสิทธิภาพในการดำเนินงาน เนื่องจากปัจจัยสำคัญของการดำเนินงานของประชาคมนั้น จิตสำนึกสาธารณะของกลุ่มหรือสมาชิกกลุ่ม เป็นปัจจัยหลักที่จะทำให้ก่อเกิดประชาคมขึ้นได้และสามารถขับเคลื่อนไปได้อย่างยั่งยืนด้วย แต่ก็มีได้หมายความว่า กลุ่มที่ก่อตัวจากการจัดตั้งนั้นไม่มีศักยภาพที่จะพัฒนาเป็นเครือข่ายประชาคมได้ เนื่องจากยังมีปัจจัยอื่นๆอีกมากที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเป็นแกนนำเครือข่ายประชาคม ซึ่งจะต้องมีการศึกษาในเรื่องนี้ต่อไป

5.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยและการขับเคลื่อนเรื่องประชาคม

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเบื้องต้น ข้อมูลที่ได้จึงไม่ครอบคลุมถึงสาระในรายละเอียดต่างๆ และการศึกษาใช้เวลาที่ค่อนข้างสั้น(6 เดือน) และที่สำคัญก็คือ นักวิจัยทั้งหมดเป็นนักวิชาการท้องถิ่นและมีจำนวนถึง 17 คน ส่วนใหญ่เป็นข้าราชการประจำจากหลากหลายสาขา และต่างพื้นฐานทางด้านความรู้และประสบการณ์ ทำให้การดำเนินงานวิจัยเป็นไปด้วยความยากลำบากในการประสานแนวความคิด การสร้างความเข้าใจในประเด็นต่างๆ รวมถึงวัตถุประสงค์หลักประการหนึ่งที่ต้องการพัฒนานักวิจัยในพื้นที่ให้มีความรู้และทักษะในการทำวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงพัฒนาเพิ่มขึ้น จึงต้องอาศัยการเรียนรู้ร่วมกันในระหว่างการทำนิงานวิจัย ซึ่งอาจจะมีผลกระทบต่อเนื่องถึงคุณภาพหรือสาระสำคัญของงานวิจัยบ้าง สิ่งต่างๆเหล่านี้นับว่าเป็นจุดอ่อนของการวิจัยครั้งนี้

จากการศึกษานี้พบว่าประเด็นที่น่าสนใจที่สมควรได้รับการศึกษาในรายละเอียด เพื่อสร้างฐานข้อมูลและความรู้ในระดับลึก อันจะนำมาใช้ประโยชน์เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของประชาคมจังหวัดน่านในอนาคต ดังนี้

5.2.1 การศึกษารูปแบบโครงสร้างและวิถีชีวิตของชาวน่านกับจุดเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงเวลา

5.2.2 การศึกษาถึงแนวทางในการเชื่อมกลุ่มต่างๆ ในจังหวัดน่านเข้าด้วยกันให้เป็นประชาคมให้ครอบคลุมทุกระดับ

5.2.3 ศึกษาลักษณะชาติพันธุ์วรรณนาของกลุ่มชนเผ่าต่างๆ ในจังหวัดน่านให้ครบถ้วน

5.2.4 การศึกษาถึงกระบวนการและการมีส่วนร่วมของประชาชนในกลุ่มต่างๆ ต่อการสร้าง
ความเข้มแข็งให้กับประชาคม

5.2.5 การศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพของจังหวัดน่าน

5.2.6 การศึกษากระบวนการสร้างความเข้มแข็งให้กับ อบต.ในการพัฒนาท้องถิ่น

5.2.7 การจัดทำผังองค์กรด้านการพัฒนาสังคมในจังหวัดน่าน

5.2.8 การศึกษาแนวทางการขยายเครือข่ายประชาคมลงไปสู่ระดับอำเภอ ตำบล โดยผ่าน
การจัดการขององค์กรต่างๆ เช่น สภาสภาวัดธรรมในระดับอำเภอ โรงพยาบาลชุมชน เป็นต้น

บรรณานุกรม

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ,สำนักงาน. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

แห่งชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ.2540-2544, 2540.

น่าน, โรงพยาบาล. รายงานประจำปี 2540

ประชาคมจังหวัดน่าน. ข้อเสนอการจัดตั้งมหาวิทยาลัยเฉลิมพระเกียรติฯ ภาคเหนือ จังหวัดน่าน, 2537.

ป่าไม้จังหวัด, สำนักงาน.รายงานข้อมูลป่าไม้จังหวัดน่าน, 2539.

ป่าไม้จังหวัด, สำนักงาน.รายงานข้อมูลป่าไม้จังหวัดน่าน, 2540.

สถิติแห่งชาติ จังหวัดน่าน,สำนักงาน. รายงานสถิติประจำปี,2539.

สถิติแห่งชาติ จังหวัดน่าน,สำนักงาน. รายงานสถิติประจำปี,2540.

สาธารณสุขจังหวัดน่าน, สำนักงาน. สรุปผลการดำเนินงานสาธารณสุข,2540 (เอกสารอัดสำเนา).

สายันต์ ไพเราะญัตติ , โบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ของเมืองน่าน : ข้อมูลเก่าและข้อมูลใหม่ ,

เอกสารประกอบการสัมมนา “สืบสานอดีตอันรุ่งเรืองของเมืองน่าน: ข้อมูลและมุมมองใหม่ทาง

โบราณคดีประวัติศาสตร์และชาติพันธุ์” 18-21 ธันวาคม 2540.

อัครเมืองน่าน,กลุ่ม. สรุปกิจกรรมการดำเนินงานของกลุ่ม.(เอกสารเผยแพร่), 2540.

แหล่งข้อมูล

ชันแก้ว สอนนันท และคณะ. กลุ่มสตรีประจำหมู่บ้าน, บ้านนาหนูน 2 ตำบลผาตอ อำเภอท่าวังผาจังหวัด

น่าน, สัมภาษณ์. 10 สิงหาคม 2540.

เครือวัลย์ หาญยุทธ์. กลุ่มย้อมผ้าสีธรรมชาติ, บ้านดินตก ตำบลศิลาแลง อำเภอปัว จังหวัดน่าน, สัมภาษณ์.

11 สิงหาคม 2540.

จุฑามาศ ร่อนทอง และคณะ. กลุ่มอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อมเทศบาลเมืองน่าน ,สัมภาษณ์.11 สิงหาคม

2540.

เฉลิมศักดิ์ เจนป่า. กลุ่มเกษตรทำนาปอน, ตำบลปอน อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน, สัมภาษณ์. 13 สิงหาคม

2540.

ชูศักดิ์ หาดพรม. กลุ่มเกษตรยั่งยืนจังหวัดน่าน, บ้านหาดเค็ด ตำบลเมืองจัง กิ่งอำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน ,

สัมภาษณ์ . 7 สิงหาคม 2540.

ชูศักดิ์ สอนนนฐี. กลุ่มอนุรักษ์พันธุ์ปลา, บ้านนาเขีย อำเภอแม่จริม จังหวัดน่าน ,สัมภาษณ์ . 6 สิงหาคม

2540.

ถนอม ตะนทิพย์ และคณะ. ชมรมอาสาสมัครสาธารณสุข, ตำบลจอมพระ อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน , สัม

ภาษณ์. 8 สิงหาคม 2540.

ทองผล มหาวงศ์นันท์. กลุ่มหัตถกรรมไม้กวาด, บ้านถืมตอง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน, สัมภาษณ์. 11 สิงหาคม 2540.

แทน จันอิน. กลุ่มเกษตรยั่งยืน, บ้านโป่งคำ ตำบลพงษ์ อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน, สัมภาษณ์ 10 สิงหาคม 2540.

ทา พันชา. กลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชนกุ่มม่วง, บ้านกุ่มม่วง อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน, สัมภาษณ์. 10 สิงหาคม 2540

บรรจง เทนุรักษ์. กลุ่มเยาวชน, บ้านไหล่น่าน ตำบลไหล่น่าน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน, สัมภาษณ์. 15 สิงหาคม 2540.

ประดิษฐ์ สอนพุด. ชุมชนผู้สูงอายุ, อำเภอปัว จังหวัดน่าน, สัมภาษณ์. 13 สิงหาคม 2540.

พุดม บังเมฆ และพระอธิการสมคิดจารณธัมโม. กลุ่มออมทรัพย์บ้านโป่งคำ อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน, สัมภาษณ์. 10 สิงหาคม 2540.

พระครูพิทักษ์นันทคุณ . ประธานกลุ่มฮักเมืองน่าน, วัดอรัญญาวาส ตำบลในเวียง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน, สัมภาษณ์. 6 สิงหาคม 2540.

พระอธิการสมคิดจารณธัมโม. วัดโป่งคำ อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน, สัมภาษณ์. 10 สิงหาคม 2540.

ภัทราวดี ธนะวงศ์. กลุ่มอนุรักษ์ดนตรีและวัฒนธรรมพื้นบ้าน, บ้านน้ำเกี๋ยน ตำบลน้ำเกี๋ยน กิ่งอำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน, สัมภาษณ์. 8 สิงหาคม 2540.

ยงยุทธ์ แวหงษ์ และคณะ. สหกรณ์การเกษตรท่าวังผา จำกัด, อำเภอท่าวังผา จ.น่าน . สัมภาษณ์. 9 สิงหาคม 2540.

เยื่อน เตชะเสนา และคณะ . ชุมชนผู้สูงอายุ, บ้านศรีพันต้น ตำบลในเวียง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน, สัมภาษณ์. 9 สิงหาคม 2540.

สมยศ ภิราญคำ. ชุมชนฮักบ้าน, บ้านดอนแก้ว อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน, สัมภาษณ์. 9 สิงหาคม 2540.

สมาน ค่ายอาจ และพระใบฎีกาเสวียน อินทบุญโญ . กลุ่มอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ, บ้านดอนแก้ว อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน, สัมภาษณ์ 9 สิงหาคม 2540.

สำรวย ผัดผล และคณะ . กลุ่มฮักเมืองน่าน ตำบลในเวียง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน, สัมภาษณ์. 14 สิงหาคม 2540.

สำรวย ผัดผล. รายงานการศึกษาโครงการสนับสนุนองค์กรประชาชนในการรักษาสิ่งแวดล้อม. กลุ่มฮักเมือง น่าน ตำบลในเวียง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน, 2540.

เส็งกี แซ่ผาน. กลุ่มอนุรักษ์ป่าภูสัน, บ้านสันเจริญ อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน, สัมภาษณ์. 13 สิงหาคม 2540.

เสวียน สีขวา. กลุ่มอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ, บ้านหาดผาชน ตำบลเมืองจาง กิ่งอำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน, สัมภาษณ์. 8 สิงหาคม 2540.

อิน นะรินทร์ และคณะ. สหกรณ์เครดิตยูเนียนคันทนาสามัคคี ตำบลพญาแก้ว อำเภอเชียงกลาง
จังหวัดน่าน ,สัมภาษณ์.13 สิงหาคม 2540.

อำนวย สารเถื่อนแก้ว และคณะ. กลุ่มยุทธศาสตร์กร, บ้านป่าเป้า อำเภอนาหมื่น จังหวัดน่าน ,
สัมภาษณ์. 10 สิงหาคม 2540.
